

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio III. De episcoporum residentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

atem omnino fructus de bonis deest, sit aliquando de malis superuacuis. Vnde sæpe agitur in anima perfectorum, quod sum laborem suum sine fructu esse considerant, in locum alium ad laborem cum fructu migrant, iuxta illud Pauli: Ecce cōuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos fecimus. Quarta cōclusio. Quantumvis causa adsint ad iuste credendum, nihilominus cessio citra auctoritatē prælati fieri non potest, puta Papæ, si episcopus vult credere, quippe cui soli facultas suppetit, ut ait D. Th. in illo voto dispensandi. Patetialis autem sacerdos posset de licentia episcopi cedere. Sententia est eiusdem Innocentij in ultimis verbis eiusdem cap. ubi ait. Etsi pennas habeas, quibus satagas insolitudinem auolare, ita tamen strictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas absq. nostra permissione volatum. Imò neque ad religionem demigrare absq. Papæ facultate episcopo liberum est, ut c. licet. de regula. Et ratio est, q. sicut nemo ad ecclesiam absq. iudicio superioris assumendus est, ita neq. absque eius arbitrio ulli licet illam desituere. Sed est demum meditata cautio, quidam supra citati. Quod si quis cessionem petit, retrocedit; cogendus est. Consecuerant enim aliqui, & consecuerunt episcoporum renuntiare pauperiorem, aut alias sibi minus commodum vrbetorem possint expiscari. Et ideo cum uident suis technis frustrari, retrocedunt. Merito ergo illi cedere compellendi sunt, & ab ecclesia repellendi.

Conclusio.

Ad conu.

Ad primū arg.

Innoc.

tix consulas; in monasteriū sese recipiat. Ad secundum per idem fundamentum respondetur, q. per nullum impedimentum homo curam propriæ salutis prætereire debet, quod ad religionis statum pertinet. Potest tamen a negotio aliene salutis impediri. Et ideo monachus quidem ascendere ad episcopatum potest, ubi propriæ salutis periculum non paratur. Et pariter episcopus ubi cohibetur, ne alienæ salutis absque propriæ detrimento incumbere quiverit, intra claustra monasterij sese conferre. Cessante autem impedimento, potest rursus ad prius institutum remeare, nisi forsitan ob crimen aliquod fuerit episcopatu priuatus, & in monasterium, ad peragendos poenitentis fructus obrutus. Quemadmodum illud intelligitur decretum 7. q. 1. Præcipit sanctus Synodus, ut quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam, & poenitentis descenderit, nequaquam ad pontificatū resurgat. Ad tertium demum respondetur, quod quemadmodum in naturalibus infirmitas efficit, ut potentia maneat suo usu orbata, ut caligans oculis, ita neque incongruum est, ut episcopalis potestas spirituale impedimentum maneat abusu colligata.

Ad secū.

Ad conu.

QVÆSTIO III.
DE EPISCOPORVM
RESIDENȒIA.
ARTICVLVS I.

Utrum episcopi in suis diocesisbus residere iure diuino teneantur.

Tertio loco libri pñtis quæstionē polliciti sumus hanc insignē, de residentia episcoporum, ac sacerdotum curā habentium animarum. Apparet enim diuino iure non esse in dicta. Ius enim hoc, illud præcise censetur, quod in euangelio, aut loco alterius. Testamenti, tanquā diuinum præceptum legitur, ut est præceptum baptismi. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, aut quod inde planè colligitur. Huiusmodi autem residentis præceptio non est huiusmodi, ergo nō est sanctio diuini iuris. Sequōdo: Soti Pe. Soto, de iust. & iur. M m m 4. to

Primū arg. patet negatiue.

tro e commissi sunt ei ues regni celorum; illiq. soli dictum, ut uniuersum Christi gregem pasceret, ergo illi soli commissi sunt omnia rei huius, ac subinde pascendi modus. Ad modum autem pascendi attinet residentia, atq; adeo non est de iure diuino. Tertiū: Timotheus Ephesus eps crebrō Pauli iussu impulsus est per alias ecclesias diuagari diuinsq; propria abesse, ergo id non est de iure diuino. In contrarium autem est, quod episcopi sunt pastores, secundum illud euangelium: Pascite oues meas, pascere autem gregem, officium personale est, quod personā presentiam exposcit, ergo eodem euangelico iure tenentur suis ecclesijs residere.

Tertiū.

Questionem hanc temporum iniquitas celebrem fecit, nam eius affirmatio, si vel de solo pastoris nomine existimetur, adeo perspicaciter ueritatem suam oculis obijcit, ut in questionem euocari penitus renitatur. Quare apud antiquos, admonitam quidem, ut liber videre poteris, disputatam uero vix vspiam. At cum ecclesiastici mores de florido illo prisorum loco tam misere deciderint, eandem ueritatem eodumque in questionem reuocarunt, ut iam non sit persuasus facilis. At qui Caiet. loco presentis, scilicet 2. 2. q. 185. ueluti rem compertam breuibus absoluit tempore autem Tridentini concilij peregrinus frater Bartholomæus. Miranda necessitudine religionis, ac ibi tunc repositis societatis mihi coniunctissimus, eandem questionem tum plurimis sacrorum testimonijs, tum etiam rationibus adstruxit: idque ita locupletē ac disertē, quo l suum ingenium est, ac solertia, ut laborum alijs potuisset excusare, nisi R.

Caiet.

Cathar.

uerentis Catharinus Minorienfis ad cōtradictionem prodijisset. Haud itaquam negant quod in praesides residere teneantur, sed tamen a feneratione permissis, humano quidem iure hoc est pontificio, ad id obligari, non aequum aut naturaliter diuino. Ex quo inferre perrexit, curam illam soli Papa incumbere, ut illos residere faciat, ipsos autem non aliter teneri, quam ipse disposuerit, ego uero item cum homine contestari nolo. Est enim uis, alioqui quidem religiosus, attamen accerrimi ad contradicendum ingenij, cum quo mihi prius de certitudine gratiae, & po-

praedestinatione controuersia fuit. Quae de re, ut audiui (nam legi nunquam) imitatis me, quae sibi genuina sunt, & natia, & comatum figuris resperit. Et re uera si tū suis asseritis confirmandis insuadere, quantum huiusmodi innectendis conuictis assolere, felicitas suum celebrasset nomen. Sed putat simpliciter suis didis ueluti oraculis auscultandum. Et cum egerat quod oēs uellent esse magistri, nihil ipse ueretur omnino proficere magister. At uero non constitui, quia neque theologum neq. Christianum est mali pro malo reddere. Et agrius fero, q. eps similia de aliquo euomat, quam q. de me quicquam eo praesertim, q. neq. ea in me expuit mala, quae multa opus habeant ferendum longanimitatem. Rem ergo tū pro meo ingenio dilucidare fatago, non cum homine contendere. Igitur quō lineam aliquam omnibus confessam praestituamus, unde disputationem aspiciemus, conclusionem primū uniuersis literarum professoribus recepitissimam praeferamus. Constantissimum est, ecclesiarū Praesules, imō & animarum oēs pastores usque ad paroccos inter suos greges residere teneri. Sed quod in questionem uertitur, est de iure ad id cogente, sit ne tū humana, an uero diuina sit, & naturale. Equis n. mente sanus in questionē compellet, utrum ianitor, cui iura claudere potest di recludendiq. commissi est, ad ianum ea consistere debeat? Et cui nauis gubernatio incumbit, ad clauum sedere? Et uir dux in bello, dum geritur, & miles in acie debeant existeret? Qui uero nō modo humanae leges hoc de epis in q. traduci non solum, uerum & diuina, & naturalis demeritae nobis, certū est, adscribunt, q. ipsum intentamus. Etenim si Deus, ut ipse contrarii fatentur, q. a diffidari nequeant episcopalem dignitatē, quae late in ecclesia patet, instituit, nōne & officij ipsum pascendi instituit? Pascere aut, num naturale ius aperit clamare personale requirere praesertim ergo quō uis illis largiremus electiones iure tū humano fieri, nunquā inde obtinerēt, ut Papa mutare possit, quin officium pastoris sit iure diuino per se pascere, ac subinde residere. At ne dicēdi impens sine dispensationis, atq; economiae luce in uiscera nos disputatōis inferat, supposita prima fundamentali conuentione, q. in quōdā accerit.

Sede

tur post

ea con-

dicia

Sec

cō-

sio

SOTO
de iure
Legibus
Dicit
13

August. Debetur, est, quo iure hæc refidendi obligatio inuitam. Et primus articulus est de diuino. Debet autem sacrorum tractator, ut Primo de doctrina Christiana auctor est Augustin. documentum patris familias auscultans, de thesauro scripturæ præferre, primum noua, deinde uetera. Qua de causam perculiarem hic titulum fecimus, de diuino iure tam euangelico, quam antiquo, ex quo primum petendum est rei præsentis fundamentum, & articulo proximo de naturali, ac tertio de humano. Tamen si adeo ista iuris spēs sibi inuicē merite sit, adeoq. se uicarie elucidet, ut testimonio sacra, nisi naturali statim ratione, & iure explicentur & confirmetur, debilia uideri possint, & ideo necesse erit sepe numero præmitti ab omni iure argumenta accerere. Ad horum autem percipiendam intelligentiam, meminisse ex lib. 1. & tertio, opus est, primum diuidis in naturale, & positium, deinde positium in diuinum, & humanum Ius. n. naturale est, quod nos ipsa natura docuit, ius autem positium quod uel ex hominum condictione, uel ex principis iussu legis habet uigo. Et quia summus princeps Deus est, fit, ut ius positium diuidatur in diuinum, & humanum. Quo fit consequens, ut minime repugnet alicuique esse de iure naturali simul, & diuino, ut patet in Decalogo, quem etsi Deus non scripsisset, natura nos ipsa docuit. Sed tamen quia Scripto Dei expressus est, censetur et de iure diuino. Unde fit, ut distingatur ius diuinum in naturale, et positium, ut positium ut, quod nos Deus præter aut supra cognitionem naturæ docuit, ut sunt sacramentorum mandata Et de hoc genere diuini iuris loquimur in hoc articulo, nempe quod in sacra pagina scriptum est. Id quod bifariam coniungere potest, nempe aut quod expressis uerbis sit scriptum, ut, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Et quorum remiseritis peccata, remissa erunt. Et, quorum retinueritis, retenta. Aut quod ex uerbis scripturæ expressis plane colligitur. Et quidem quod sub hoc uerborum tenore expressum fit in euangelio, ut episcopi referantur, nemo affirmat, quia nusquam legitur Sed tamen quod uerbis æquipollentibus eandem prorsus habetibus significatione, id fit in eisdem sacris Bibliis assertum, hoc persuadere contendimus. Sit ergo secunda conclusio.

Obligatio Auuisti ad refidendum, omniumque pastorum parocchialium ecclesiarum, est de iure diuino. Et cum primis postquam D. Tho. interpretetur agimus, sua est conclusio. **D. Tho.** præsentis quæstione, quæ, exponenda in hic diximus, art. 5. Vbi ex testimonio Christi, quod bonus pastor animam suam teneatur pro ouibus suis ponere in se, ob nullum temporale periculum licere præfili de sua ecclesia decedere. Materiam autem illius articuli, quæ nos huius quæstionis disputaturum sumus. An uidelicet alicui sine causa, quæ huiusmodi decessum excusatum faciant. Interim autem conclusio præsentis affirmatiuus est demonstranda. Aiqui solet quidem ab officio pastoris in iudicio demonstrationis sumi, est tamen illud aliud petendum Episcopus namque non est propter quem ecclesia est constituta, sed ipse potius est propter ecclesiam institutus. Mundum quidem Deus **Prima ratio** fecit propter hominem, nempe ut ei esset **con-** subsidium uitæ, ipse autem non propter ipsum, **clasio-** sed creatus est tanquam eius dominus. Et **nis.** patres familias secularis diuitias suas domos propter suos successores amplificant. Ita que in eiusmodi familiis non persona propter domos, sed domos propter personas sunt extractæ. In rebus autem publicis diuerso modo se res habent. Regnum enim non est factum propter regem, sed rex propter regnum. Et in hoc, ut lib. primo dicebamus, rex differt a tyranno, quod ille omnibus ob publicum bonum uiuit, hic uero regno propter se abutitur. Multo id autem certius est in episcopis. Christus enim qui propter nos homines descendit de caelis, propter seipsum ecclesias fundauit, & propter ipsas, tum alios papas, tum præcipue episcopos. Nisi quod est discrimen duplex inter ciuilem ecclesiasticam rem publicam. Vnum scilicet ex parte finis, ex quo in modo ad ministrandi alterum dei iuuat. Finis namque proximus ciuilis reipublicæ, ut in secularibus adnotauimus, est pacificus tranquillitasque eius status, ut in supra celestem subinde referatur. Finis autem proximus ecclesiasticæ est sempiterna felicitas, ad quam nos Christus ecclesiæ fundator per suos ministros perducere expectat, & omnimode contendit. Alium autem discrimen est, quod seculares principes in modo sui regiminis effigiem habent dominorum, episcopis uero nullam per se ferre licet, li-

et ministrorū, atq. omnino seruentiū. Principes enim gentium ait Math. 20. dominatur eorū, & qui maiores sunt, potestatem exercente in eos. Non ita erit inter uos Sed quicumque uoluerit inter uos maior fieri, sit noster minister, & qui uoluerit inter uos primus esse, erit uelut seruus. Sicut filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis. Vnde Aug. sup. Itaiam, homil. 7. Qui uocatur ad episcopatum, non ad principatū uocatur, sed ad seruitium totius ecclesie, Ecce ergo episcopalis institutionis fundamentum, quod constitutissimū est esse de iure euangelico, & tēpe quod ut seruus quidquid est, domini est, sic episcopus quidquid est, sit ecclesie.

August.

Ep̄alis dignitas non est instituta, nisi ppter officiū.

Hinc consequitur episcopale dignitatem nō esse institutā, nisi propter officiū. Est enim dignitatis pastoralis officium, pascere. Ad quam ueritatem plenissime commendandam nunquam dignitas in sacra pagina, nisi officii nomine designatur. Nam ut conclusionem ab eo primū loco demonstrare ordinamur, qui est Ioan. 20. Pāce oues meas, ut pote quo episcopalis dignitas planissime declaratur, non ait Christus, Sis p̄sul aut ep̄scopus. Imo nec, sis pastor, nām & pastores locordes esse possunt & gregi indormientes. Sed pāce, hoc est doce, in situ atque a deo gubernā exemplo meo meas oues. Et ubi apostolos predicatum dimisit non dixit. Messis quidem multa est, nō aut qui mi edū docti sunt, pauci, sed operari, nēpe qui ulu potestatem exercent. Nil enim refert, quā docti inā, aut facultate p̄tū sint sacerdotes, nisi munere suo fungantur. Misit ergo Deus non qui operari possent, sed qui operarentur. Similiter instituit Deus Aarō, Leuiti. 28. Applica. n. inquit, ad me Aaron & filios ei. Nō ait ut sacerdotes mihi sint, sed ut sacerdotio fundatur mihi, & ut supra in Paulo adhortauimus. Qui episcoporū, inquit, desiderat, bonū opus desiderat, id est si legitimū est eius desiderū nō ad dignitatem, sed ad op̄ referendū est. Quare illico subiunxit. Oportet ep̄m doctorem esse, quo nēpe nō designat habere, sed facultas, & dignitas, sed usus, hoc est oportet docere. Vnde ad Paulinū supra citat. Aug. & referri. 8. q. 1. can. q̄. ep̄atum. Exponere, inquit, uoluit apostolus quid ep̄ ep̄atus, quia nomen est operis non honoris. Et ad Honoratum. Hieron. Qui ep̄scopatum desiderat, opus desiderat, hoc est, non dignitatem aut delicias, sed opus & laborem. Ex hoc secundo, ut per gradus descendamus tertium colligitur, nēpe decimas & primitias, ut lib. 3. late demonstrauimus, & sarpissime repetimus, nō esse in hoc populo imperatas, ut sine bonorū p̄mia, eo quod uel boni, uel docti sunt. Sed in hoc potius, ut bene ecclesie p̄sent, ut ait Paulus, & inferunt. Haud. n. me pigebit hoc inculcatis simo repetere quod ad id penitus attinget, q̄ si hoc ecclesiasticum seruitium Christianis nō fuisset necessarium, nulla fuisset a Christo habita persona un. q. q̄. neque sunt, ratio, q̄ tum ad decimatum impositionem. Haud ergo arbitrantur, uel nobilissimi, uel doctissimi sibi illa ratione deberi ecclesiastica stipendia, neq. eorum gr̄a fuisse instituta, sed eo potius, q̄ ad ecclesiarū obsequia. Dñs i. his plonis q̄ hē. Requisito, ne sin mortuus, q̄ q̄. 6. artic. 2 in huius demonstratione attulimus. Et enim Num. 18. non alia de causa Deus decimas legitur instituisse, quam pro ministerio quo Leuitic, ac postea sacerdos tabernaculo seruebant. Et cū Christus apostolos dimisit, ut mercedem esse uoluit, qui pro operis dignitate mercede sua. Et Pau. ad Corin. 9. naturam naturaliam exempla ad hoc positum congerit. Ut de milite, qui non militat suis stipendiis, & de murrante boue. &c. Et primē ad Timote. 3. thebyteros non cenfer p̄mio ecclesiastico dignos, quia boni sunt, sed q̄ bene p̄sunt. Et si ius consulari canonicū, Innoc. III. ca. cum. s̄m 2 postolum. de p̄b. eff. de usus facis oraculis idē prioris constituit, q̄ stipendia ecclesiastica. atq. ad eo dignitates solū p̄ opus cōferuntur, ac tū de c. si. de rescipit. beneficiū asseritur nō dari, nisi p̄ officiū. Cōia sunt hęc, sed im p̄sentia: um ē. usq. ad nāscam repe dā. Ex his ergo colligit nostra conclusio. In laione illa, q̄ paulo ante instituitur. Christus nō alia prioris. one, quā p̄ ca riu obsequia, a. q. administrationes pastorales instituit, quorum subinde officii proprium esse uoluit pascere. & in huius usu mercedē, & stipendia populo imperatē sūt.

SOTO
de iure
Legibus,
DIT
13

decim; ergo quæm est ex rei natura diuinaque institutionis, ipis per se incūbit gregem pascere. Hoc autem absque personali presentia fieri non potest, ergo resistentia est de iure diuino, nam quo quique iure obligatur ad finem, obligatur ad medium, sine quo nequit illum commodè attingere. Primum antecedens nemo est qui neget, sed primam consequentiam infirmari moluntur aduersarij. Quoniam inquit Papa episcopos creat, illi ergo incumbit disponere, vt per se, vel alios pascere debeant. Quod autem cauillus hic nullum præ se ferat, uel probabilitatis colore, palam ex superioribus colligitur. Primum enim iam satis constitutum est, creationem episcopi, licet fiat per Pontificem, nihilominus iure diuino fieri, quippe cum institutio Dei sit, per ipsumque fieri iussa, perinde atque sacramentorum administratio. Sed de nomine nos angat disputatio, esto Papa immediate, vt aiunt, electionem facit, num consequens subinde sit, vt naturam, quam dignitas a Deo instituta proprio significato declarat, possit Papa mutare? Vnde rogo duarum rerum consequentia, quæ tam sunt disparatæ? Nunquid dum Papa episcopum eligit & consecrat, efficitur pastor, ut non sit pastor, magis quam cum sacerdotem iniurat efficitur, ut non sit sacerdos? Potestne inquam efficeret, vt functio episcopi non sit i sacramenta ordinum administrare, populumque docere, ac moribus instituere, & quod nomen eius sonat, gregi inuigilare? Quisnam hoc, uel fieri queat, cum hæc omnia episcopali muneris sint diuino iure annexa, quin uero ipsissima eodè iure sint dignitatis substantia. Profecto si Dei institutio eadem uim habeat, quæ natura per ipsum instituta, plane fit ut sicuti qui morum seuit, efficitur non potest, ut prunus inde, aut alia arbor germinetur quam morus, ita neque qui episcopum facit, efficitur potest, ut eius natura diuinitas instituta non sit per se pascere. Haud enim modo disputamus an ulla de causa efficitur iuste possit, ut ipse per se non pascat, sed per alium. De hoc n. alia nos disputatio manet, sed rei tantum naturam constituimus, docentes, ut quemadmodum qui scamnum fabricat, aut arcem, efficitur non potest, quin figuram habeat scamni, aut arcis, aut qui facit calsecum, efficitur

non potest, quin rem faciat formam habentem pedis, ita qui facit epum, quæ res diuinitus instituta est, efficitur non potest quin eodem iure, quo est instituta, officium habeat, atque adeo obligationem per se ipsum pascendi, ac subinde res dedit quidquid postea foris secus accidere possit. Et eadem ne nobis pastoris homonymia & æquiuocatio negotium amodo facessat, intelligere epus debet pastorem esse secundum propriam nominis notionem, & non secundum illam abusiuam, qua gregum domini pastores dicuntur. Solent n. & pastores nuncupari pecudum, armentorumque domini, eo quod sua substantia, & peculium pecorarium sit quemadmodum rogati filij Iacob a Pharaone, quid haberent operis, responderunt. Pastores sumus, puta hæc est nostra diuitiarum possessio. Et isti per se nullam exercent ouilis curam, nisi per suos famulos, sed duntaxat uellere, calesco scæuraque fruentes, delicate ac molli ter uitam degunt. Et si autem non sunt sic instituti pastores gregis Christi, sed prorsus uelut ministri, qui gregum uigilias præferre tenentur, & per præ scripturæ gregem deducere, eiusque fontibus potare, atque oleo scabiem inungere, eiusque lupi cauere & quidquid illo pacto nocere poterit. Neque. n. est, quod huic sanctæ ueritatibus quis obmolitur, soli Petro dictum esse, Pasce in hoc. n. uerbo aliquid est singulare Petro dictum, aliud uero cunctis præstibus generale. Singulare inquam, ut tamquam uniuersalis pastor suo gradu, & ordine uniuersum gregem pasceret non quidem uniuersis assistendo ecclesijs, sed suis constitutionibus, & fidei, ac morum suis uniuersos illustrando & instituendo, dignosque adeo ministros cuiusque ecclesiæ adscribendo. Generaliter autem explicata est episcopalis functio, quæ in Apostolis & in ipso per ipsissimam Christum ecclesiæ institutorum constituta est, ut. scilicet cum primum unusquisque crearetur, iustum ab eodem Christo putaret, ut similiter suum peculiarem gregem pascere. Ait quippe Aug. c. 13. in lib. de pasto. ob id Petro singulariter Christum, id quod oibus erat cõe, iussisse, ut unitatem cõmendarer. Multi. n. erant, inquit, apostoli, & uni dicitur. Pasce oues meas. Hactenus ille. Ac si dixisset. In uno cunctis potestatem dedit. In uno cunctis generalem regendi formam.

Solutio
Replicæ

Epus pastor est secundum propriam nominis notionem.

Solò ratiōe obiectio.

Illustratio
an
plius cõ
clusio.

expressit, atque adeo in uno cunctis idem iussit. Et Ambr. in Pastora. Nobis, inquit, in verbis diuinis credita est dispensatio, gregemque Christiani alendum suscepimus. In verbis inquit diuinis. Alludens ad ista Petri dicta. Et infra: repetitum est a domino tertio: Pasce oues meas. Quas oues, & gregem non solum tunc beatus suscepit Petrus, sed nobiscum illas suscepit: & cum illo nos suscepimus oēs. Iussit Dñs Petro pasce oues, per quē ad reliquos oēs potestas, & auctoritate pasceendi manat a Deo. Hec ille: Ex his ergo fit consequens, per ueram esse calumniosamque interpretationem, ut uox illa consecratoris; Vade prædica populo tibi commissio: perinde intelligatur ac si solus sit Papæ. Est enim illius tanquam organi Dei, atq; adeo expressio & quasi repetitio uerbi ipsius Christi, pasce oues meas. Quo plane alludit Paul. Act. 20. dicens. Attendite uobis & uniuerso gregi, in quo uos Spiritus Sanctus posuit episcopos, &c. Hand. n. ad uersariorum gl' uilius est pretij, quā. sicut propterea tantum dixisse; Spiritus sanctus posuit, q̄ ecclesia etiam quo ad ius posituum eius uero gubernatur: Nam 1. ad Cor. 7. distinguit inter ea quæ Deus præcepit & quæ ipse, & hic propria actione, & iussum Dei designat. Non n. ait se illos posuisse sed Deum. At uero quo res etiam patentior fiat, explicare paulo amplius opus est spiritualis pastoris officij, dictum. n. iam supra reliquimus, esse spiritualis ouium uitæ impensissimam curam gerere. Quæ quidem cura tripartita est, ut delicta ut ep̄s sacramentis plebē in uita sp̄sualis generet, & nutriat, atque adeo prædicatione foueat, & prudentia gubernet. Quæ sub alijs nominibus S. Th. expressit, puta instituere, defendere, & gubernare. Nomine aut sacramentorum, & sacralia quadam intelliguntur, quæ quidem can. quamuis. dist. 68. Leo Papa recenset. Incubatio. n. eis presbyterorum, ac diaconorū, ceterorumq; ministrorū, altaris, & uirginū consecratio. Mox cōstitutio altaris, & benedictio & unctio, atq; adeo omniū uasorū, indumentorumque ad idem altare pertinentiū, ac denique baptizatos Chrisma te confirmare. Omnium aut maxime propriū eius munus est prædicare: hoc est nō de suggesto modo, sed & peculiariter et facta oraculo interpretari, & de ambiguita

ribus respōsa dare. Vnde super illud Paul. ad ephē. 4. Alios pastores, & doctores, ad notauit Hier. consulto non dixisse alios pastores, atque alios doctores, sicut dixerat alios apostolos & alios prophetas, sed alios pastores & doctores. I. quod idē est in ecclesia pastor, qui & doctor. Idemque Aug. in ep̄st. 38. Paulino sciscitanti, quo pastores a doctoribus differant, ridet, ut delictet nullo differre discrimine, quod eodem apostolico uerbo confirmat. Tertium demum eiusdem muneris membrū est gubernatio, quibus non infimē ad iungitur pauperum, viduarum, ac pupillarum cura. Hæc autem expressus, tum Gregorius libr. priori Pastor. tum etiam alij Greg. sancti patres per Ezech. prophetam explicari uolunt cap. 34. ubi ait Dominus. Fili hominis propheta de pastoribus Israel, qui pascebant se metiplos. Nōne greges a pastoribus pasceuntur? Lac comedebatis, lanis operiebamini. His. n. duobus cuncta designantur, quæ ad victum, uelut ratiō tumque spectant. Quæ quidem ad sustinendam rationem ep̄scopis populū suppeditat. Sed ad designandam eorum luxuriam sub additur: Quod crassum est, occidebatis: ubi summa iniquitas pastoris insinuat. Quæ n. officium eius sit gregē doctrinæ ac morū pinguedine saginare, & pinguedine eius potius subsistat ipsi curat pinguescere. Et gregem meum nō pascebatis. Quid autem sit pascere, explicare profertur, dicens. Quod infirmum est, non consolidatis; quod agrotum non sanatis, quod contractum non alligatis, quod obiectū est, non reduxistis, & q̄ perierat, non quefistis. Hic autem primum omnium animaduertendum est, oracula antiquæ legis nō eandem prorsus energiam ad rem presentem habere, q̄ testimonia nouæ. Et enim sacerdotium nostrum longe ab illo differens, ac perinde sublimius existit, quā quo illiungebatur. Nā cum illorū sacra nullā cōferrent gratificantē grām (nil de illa loquit, q̄ sub signo cunctationis conferebat) neq; clauū illi potestatis habebat ad remittenda peccata, neq; subinde curā ut nostri sacerdotes, gerebant aliarū, quæ potissimum est fundamentū, ut nostri prelati residere teneantur. Petuntur aut inde ad propositum argumenta, ut ratione figuræ, in qua, ut ait Paul. oīa contingebant illis, nepe q̄ illud sacerdotiū prælagū erat nostrū.

SOTO
de Iure
Legibus
DIE
13

noſtri. Tum etiam per modum exempli, nam ſi illis tanto viuo tribuebatur, quod curam non gererent gregis, & in excubijs templi perpetuo eſſe cogebantur. Inſum enim legitur Nu. 16. Aaron filijque eius ac Leuitis, excubare in cuſtodia ſanctuarij, multo efficacius conuincitur paſtores noſtros animarum cuſtodes, debere ſemper præſentes gregi proſpicere. Quamuis vt ad præſentem locum Ezech. reuertamur, non ſolum ſacerdotes illic, paſtorum nomine denotantur, ſed & omnes iudices & gubernatores populi, rametſi iam tunc temporis, gubernationis ſceptrum penes ſacerdotes eſſet. Affabre ergo Propheta ſi- la quinq; oratione paſtoris munus delin- ceat, quantum ad ea ſaltem, quæ in grege medenda ſunt. Quinq; enim incom- modis Chriſtianus grex periclitari conſue- uit. Primum eſt in fide, quæ totius Chri- ſtianæ vitæ fundamentum eſt, nam ſine fi- de impoſſibile eſt Deo placere.

Expédi- tur loci- ſtatus.

Paulus.

Primum autem detrimentum fidei eſt, languor & imbecillitas, quando ſcilicet ho- mo propter magnitudinem credendorum nutabundus vacillat. Quare Paul. ad Ro- man. 4. laudi tribuit Abiahæ, quod nõ fuit infirmatus in fide. Et ad Rom. 14. Inſir- mum in fide aſſumite (ideſt) ne eod dat ſuſtẽ- tate. Hæc ergo Antiltis, qui doctor eſt fi- dei, prima functio eſt, nempe vt fidei ſeru- pulos mentibus gregis eximat dubia ſcili- cet explicando, ac ſubinde animos affirmã & consolidando vt intellectum quemad- modum ait Paul. captiuent in obsequium fidei Aegritudo autem ad mores attinet, cum quis corruptis affectibus infectus eſt. Etiam, vt intellectus ſerupulis fidei inſir- matur, ſic & appetitus, affectuum tumultu ægrotat. Quare ſicut illud doctrinæ luce eſt consolidandum, ita & hoc ſalutaribus monitis ſanandum. Contraſtatio vero iam ad diſcordiam inter fratres attinet, videli- cet cum populus aut varijs opinionibus, aut litibus & iurgijs inter ſe diſſidet. Tunc enim ligamine pacis atque vnitatis conſe- derandus eſt amicitiaque conglutinãdus. Ex hic enim facturis, niſi in tempore colli- ganur, hæreſes ſolent inſumere. Quod re uera uecordia & inertia præſulum, ac potiffimum abſentia a ſuis eccleſijs creber- time accidere, præſentia tempora docu- mento nobis ſunt. Quocirca id quod ſub- ditur, abiectum, ad manifeſtatum hæreſim

& apoſtaſiam referitur. Diffenſio enim po- puli, ſeminarium eſt hæreſum, per quas ab eccleſia exitur, & vſque ad huius etiam me- dicamina prælati cura protenditur, vt ſal- tem vna atque altera monitione, vt docet Pau. enitendum eiſit abiectos in eccleſiam reducere. Concludit demum. Et quod pe- rierat non queſiſtis, exemplo illius, qui de celo quaſitum venerat quod perierat. Pe- rit artem homo per quodcunq; mortale delictum, inſigniter vero per obſtinationem. Sed neque il o proſum deſperandum eſt quin, omnis adeatur querendi ipſum via. Atqui effectus porro iſti, gratie Dei cuius- ſingulari ſauroi referuntur accepti. Atta- men quia ipſe cuiusmodi gratiam miniſte- rio ſacerdotum nobis ſuppeditat, ſit, vt pro- pter eorum negligentiam vſu veniat, vt po- pulus eadem gratia priuetur. Id q; protinꝰ ibidem Deus aperte admonet, dicens. Et diſperſe ſunt oues meæ, eo quod nõ eſſet pa- ſtor, & facte ſunt in deuorationem omniũ beſtiarum agri, hoc eſt, ab omnibus vitijs peſſundate ſunt, omnique errore conculca- te. Qua de cauſa ſtatim comminatur pa- ſtoribus. Requiram gregem de manibus eorum. Hac eadem n rone ait, ad Hebr. vlt. Paul. prepoſitos ſic debere ſuper grege inuigilare, quaſi rationem pro eius aibus ſint reddituri. Porro ergo niſi hæc epi mu- nera & officia tam eſſent obliuione ſepulta nemo eſſet, arbitror, qui vel heſitare poſſet teneantur ne iure diuino epi per ſe illa p- ſtare, ac perinde in ſuis diſceſibus reſide- re. Etenim non ſolum publica concione, ſi ſuum bene noſcunt inſtitutum, hæc perſe- re debent, verum priuatis uiſitationibus, exhortationibus, re creationibus, conciliif- que adeo & conſolationibus, imo non ver- bo tantum verum exemplo, ac denique re ipſa iuuando, nempe egentium cauſas ne- gotio etiã tuendo & eleemoſynis adiuuan- do. Ecce ſacerdotis officium qua parte det- nocumenta gregi cauere. At vero qua par- te ipſum ad perfectum promouere teneat, alius eius prominet functio. Hac quippe ra- tione appellat eos i ſuis antecelſorib. Chri- ſtus lucẽ mundi. Vide quãta largitate ſua ip- ſius noia illis impartitur, vt ſi in officio nõ perſtiterit, eos peius iniudicii pudfaciat. Quin vero, vt ſupra diximus Pius Papa, c. oues. 6 q. 1. veluti oculos Deum illos inſti- tuiſſe ait, ſiue per quos Deus ipſe gregi ſuo pa- uidet, ſiue per quos populus que diuina ſunt

Paulus.

Pastores ecce lux mundi.

Pies Pa- ſtoris pa- ſtoris

Pastor
ecclesia
civitas
sup. mō
tem po-
sita.
Idē sal
terra.

Secūsus
locus p
conclu-
sione.
Refellit
quorun-
dā inter-
pretatio

sunt suscipit. Appellat etiam illos civitate
supra montem positam, quia non solū do-
ctrinae lumine de candelabro lucere debet,
verum pro eminenti vitae exemplo in con-
spectu populi, & veluti sal terrae mores cō-
dere. Perpende, an eiusmodi officia absen-
tes exhibere, ut decet, valeant. Quin age, ut
cuncta complectamur episcopi in ea perfe-
ctionis sublimitate esse debent, ut perfeccionem
non discant, sed quemadmodum in
sua consecratione admonentur, omnino
doceant. Quid demum perfectionem doceant
? seu Christi ministri ecclesiam suam
sic expurgent, sic promoveant, sic itaque
exornent, ut sine macula, ut Christi spon-
sam decet, Deo patri offerant. Ecce primū
locum euangelicum. Pasce oves meas. Se-
cundus locus ex quo veritas praesentis con-
clusionis elicitur extat Ioan. 10. ubi Chri-
stus naturam boni pastoris sub hac verbo-
rum exaggeratione commendat. Ego sum
pastor bonus. Bonus pastor animam suam
dat pro ovibus suis, mercenarius autem fu-
git. Intelligere autem nequeo quomodo illi
de cludere hunc possit locum, dicens non
intelligendum esse generaliter de pastorū
vniuersitate, quippe quod Christus de seip-
so particulariter, ut aiunt, id asseruit. Haud
enim opus est sanctos huc interpretes com-
pellere, qui hunc sensum recutiant. Praestat
namque semper scripturam sacram, ubi id
fieri possit, ex suis ipsius verbis elucidare.
Perpende ergo verborum contextum. Ego
sum pastor bonus ecce asserionem. Haud
vero satis duxit simplicitate id asserere, sed
demonstrare pertexit. Quomodo autem
demonstravit. Quia bonus pastor animam
suam pro ovibus suis dat. Hoc ergo non de
se peculiariter & proprie asserunt, alias id
quod dixerat per idem ipsum probasset,
nempe ego sum pastor bonus, quia ego ip-
se pastor bonus animam pro ovibus meis
pono. Per illam ergo probatoriam propo-
sitionem, naturam ingeniumque & substā-
tiam boni pastoris definitione patefecit,
nempe ut sic colligeret. Ille priorius qui ani-
mam suam dat pro ovibus suis, bonus est
pastor, ego autem animam meam, hoc est
vitam do pro ovibus meis, ergo ego sum
bonus pastor. Generalem ergo regula p-
fixit, per quam bonus pastor ab iis, qui nō
sunt boni, discernendi sunt. Vnde Gregor.
in homilia. Eius, inquit, bonitatis formam
quam nos imitemur, adiunxit, dicens, Bo-

nus pastor animam suam pro ovibus suis
ponit. Fecit quod monuit, ostendit quod ius-
tus, &c. Et Aug. de verbis Dñi, ser. 1. Pastor
bonus, Christus. Quid Petrus? nōne bonus
pastor? nam & animam suam pro ovibus
suis posuit, quid Paulus? quid ceteri Apo-
stoli? &c. Itaque si attende verba respicias,
nō tantum Christus exemplum seip-
sere oculis nostris voluit, quā imitaremur,
secundum illud. Ioan. in hoc cognovimus
charitatem Dei quoniam ille pro omnib.
animam suam posuit & nos debemus pro
fratribus nostris ponere. Et sicut ait ad Ho-
norat. Aug. quod instante persecutione episco-
pus non potest fugere, quia exemplo Do-
mini tenetur bonus pastor animam ponere
pro ovibus suis. Hoc enim quodam mo-
do possent adversarij cavillari, dicentes, quod
licet Christus de se peculiariter id diceret,
po sicut nihilominus de se imitandum ex-
emplum. Sed in super affirmamus quod illa re-
gula & definitio per quam se pro-
bavit esse bonum pastorem, quam adco
licet ipse per impossibile non servasset, te-
nerentur vniuersi pastores iure diuino &
naturali servare. Agedum idem ex subse-
quentibus verbis corroboremus. Subdit enim Mer-
cenarius autem & qui non est pastor, cuius
non sunt oves propriae, ut dicit lupum ve-
nientem, & dimittit oves, & fugit. Quomodo
do rogo illic usurpavit mercenarij nomē,
vtrum peculiariter pro aliquo? Reuera nō
nisi generaliter ergo eodem modo accep-
tat vocem boni pastoris. Alias non eregione
apponeret illi mercenarium. Vtrumque
ergo naturam amborum oppositio ex-
plicuit. Nisi admittere absurde malis, quod
naturam explicuerit mali pastoris, non na-
turam boni. Neque contentus fuit id simpli-
ci et enunciare, sed naturam subiunxit, cui
satis. Mercenarius enim inquit fugit, quia
mercenarius est, cuius non sunt oves pro-
priae, & ideo ad eum de ovibus non perti-
nent, quia non sunt inquit, cuius propriae ut
pote quod cum ei non sint a Christo commē-
datae, ut ut eas non diligit, nimirum ea di-
lectione qua ex Petro requisivit, an se pra-
ceteris diligeret. Sed & urgentissimū pra-
terea arguit, quod hoc Dñs ac redemptor nos-
ter non de se ipse proprie, verū tanquā cō-
ditis qui legitimi sunt epi necessarii conu-
tauerit, est, quod ex hoc loco sancti omnes
& Doctores colligunt (ut art. 4. videbimus)
teneri episcopum dum necessitas gregi suo in-
gruetur.

SOTO
de iure
Legibus
Dicit
13

grauerit, vitam exponere antequam inde
 recedat. Quam quidem veritatem cum ip-
 si aduersari negare profecto non aude-
 rent, inde debent colligere residentiam
 esse de iure diuino; idque adeo ex hoc lo-
 co inferri, alias ecclesia non cum tanto pe-
 riculo eos resistere constringeret. Ad de-
 hoc illis pressius. Hic ergo pedem sistere
 cuperem si pro rei dignitate mihi facultas
 ad persuadendum suppeteret, rogareq; co-
 lendissimos episcopos, expenderent, vitru
 potuerit Christus significantius rem ape-
 rire, vehementiusq; ipsos ne mercenariis
 suos greges confiderent dehortari. Quo-
 modo enim diligere aīas vsq; ad sāguinis
 effusione p̄nt, quas vt proprias nō hnt? &
 nisi ita charas in Domino habeant, quo-
 modo possunt eis legitime p̄ospicere? A-
 bunde se namq; mercenarij fecisse arbitra-
 tur, quando pro ratione stipendij, quod re-
 cipiunt audiendis litibus, horas aliquot in-
 sumunt. Prosequitur autem Christus ean-
 dem boni pastoris naturam etiam annū pa-
 refacere. Ego inquit, sum pastor bonus, &
 cognosco oves meas, & cognoscit me
 mea. Haud ergo locus iam vilis fit reli-
 quus despectū, vt quis dicat de se proprie
 Christum loqui. Imo eandem demonstra-
 tionem insinuat, nempe ob id, quod inge-
 nium, fides & cura boni pastoris sit vt mu-
 tuo se de facie & voce ipse & oves cognos-
 cant, se, in quem hęc cōpetūt, bonum esse
 se pastorem. vbi Theophylactus, Hoc lo-
 co, inquit, agnosco differentiam pastoris &
 mercenarij. Nam mercenarius quidē ne-
 scit oves, quod contingit, quia non sepe il-
 las inuisit, &c. Qui enim per Dei dilectio-
 nem non sibi ecclesiam despondit, nō pōt
 eius conspectu & familiaritate magnopere
 se oblectare, præterquam q̄ neq; officia
 pastoris gregi p̄stabit, nisi cuiusq; ouis
 faciem & balatum nouerit, vt non per re-
 lanonem aut per alium, sed de vultu, ge-
 stu, & voce animi morbum deprehendat.
 Neq; vero grex eum vicissim satis dilige-
 re, eiusq; tum exēplum imitari, tum & au-
 scultare mādatis valet, nisi de vultu & ser-
 mone eum agnoscat. Quocirca hoc quod
 isti dicūt Christum de se proprie affirma-
 re, quam sit falsum inde cōstat, q̄ fortasse
 ad illud prouerbum Salomonis alludit,
 quod ipse tum p̄ p̄riscos pastores, tū in
 nostrorum figurā illius ore iam pridē pro-
 tulerat. Ait n. ille Prouer. 27. Diligentur

cognosce vultum peccoris tui, tuosq; gre-
 ges considera, non enim habebis iugiter
 potestatem, sed corona tribuentur tibi in
 generatione & generationē. Vbi Hebraice
 habetur, cognoscendo cognosces seu e-
 uidenter agnosce faciem peccoris tui, & vt
 dicitur facie ad faciem, & pone cor tuum
 ad greges. Vbi non adeo ad rem accom-
 mode quidam comminiscuntur, verbo il-
 lo appone, allusionem fieri ad illud Chris-
 sti, Bonus pastor animam suam ponet.
 Nam præterquam quod verbum euāgeli-
 cum nō significat nisi, dat, manifesta est re-
 rum discrepantia, nam verbum Salom. ad
 internā curam & sollicitudinē quā pastor
 habere debet erga gregē, refertur, vt. i. cor
 impensissime habeat ad singulariū ouium
 necessitatē attentum, Vox autē Christi ad
 testin. onū amoris vt. i. si opus fuerit mor-
 tem eius gratiā oppetat. Nā si cura bruti-
 gregis illa mutua agnitionem exposcit,
 quanto magis studium quod erga Christia-
 nam familiam impendendum est, sane cū
 quot sunt subditj, tot sint & morborū ge-
 nera. Alius. n. consolatione indiget, alius
 consilio, alius reprehensione, alius deniq;
 alio elemosynæ subsidio. Quæpe, p̄nus
 in initio eiusdem. c. Ioan. vbi te Christus
 ostium esse ouium dicere adornabat. Qui
 nō ingit, intrat per ostium, sed aliunde, sur-
 est & latro, qui autem intrat per ostium,
 pastor est ouium. Huic ostiarius aperit, &
 oves vocem eius audiūt, & proprias oves
 uocat nominatim, & educit eas, & cū pro-
 prias oves emisserit, ante eas vadit, & oves
 illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.
 Vide quomodo lex boni pastoris nō tan-
 tum in hoc consistat, q̄ quis ad dignitatē
 secundum Christi leges acceda, verum &
 q̄ eius exemplo eandem adminitret, nem-
 pe cognoscēdo oves singulas de nomine,
 easq; exemplo vite antecēdo, quod ipse
 sequantur. Id quod ab/entes quoniam
 pacto præstare perficereq; possint, ipsi ui-
 detint. Vnde sequit. Alienum autem non
 sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia nō no-
 uerunt vocem alienorū. Vbi alieni appella-
 tionem non solum eos, qui non legitime
 ingressi sunt censet, imo & qui legitime
 rem administrāt. s. tā mercenarios, quam
 eos qui illa quæ premiserat, non seruant.
 Et quidem Apostoli nō cognouerunt qd
 loqueretur eis. s. mysterium fidei ipsius
 per quā solam ingressi erant quorū

Prouer.

Confir-
 matio.

Theo-
 phyla-
 ctus.

vtiis

veris pascuis essent potituri: quia non est aliud nomen sub sole, in quo possint homines salui fieri. Nobis autem, qui illud iam certo per eandem fidem cognoscimus aliud restat constantissima fide tenere nempe quod qui ab ipso instituti sunt pastores, eius instar necesse habent munere suo perfrui. Vnde Damasus Papa in aurea sua epistola 4. vbi de depellendis chorepiscopis loquitur, hoc Christi testimonio vehementer inuehitur in episcopos, qui alienis suas plebes educandas concedunt, cum Christus bonum pastorem asserat vitam pro ouili suo ponere, mercenarium autem ingruente lupo oues dedituere. Sed de hac epistola statim art. prox. Habeant ergo aduersarii, & contra se arguant: Quidquid homo per suos administratos facit, per seipsum censetur efficere, ergo cum episcopus vicarium ecclesie sue deleget, residere non tenetur, sed pro sua satisfaci obligatione. Videant autem homini argumentatores, quanta eos responsa persequantur. Primum omnium, ut supra diximus, hic non disputamus, an causa possit aliqua intercedere propter quam dispensari cum episcopos absentibus queat, de quo artic. 4. repetendus est sermo, sed rei naturam constituimus, & ea quae diuina lege episcopo iussa sunt. In primis ergo si factum spectemus, absentes episcopi non sibi vicarium ad omnia sua munera substituant, sed eum tantum, qui ad lites audientias sedeat, quod re vera non est precipuum. Et praeterea visitatorem, qui dicecim circumuolat, cum neque ista in ipso rum absentia fieri possint commodè, neque alia vilo modo, ad quae precipue tenentur. Potissima enim pars spiritalis pastoris, ut in concilio Carthagi. 4. licet breuioribus verbis admonetur, nempe cui aiarum longè maior cura incumbit, quam temporalium, in hoc posita est ut lites, quae sine iudiciorum strepitu definiti possunt, componere satagat, pacareque & extinguere procuret, ut tempus secundum Christi mandatum redimat, quod oues in Christianis exercitijs collocent. Quod quidem nemo sine episcopi auctoritate & gravitate & amore quo gregem prosequi tenetur, atque adeo sine eius praesentia perficere valet.

Item neque visitationis longissima experientia testatur, per alium quam per seipsum fieri casu posse. Haud enim criminibus so-

la pecuniarum multa aut excoicatione n e medendum est, sed profecto verbo nunc placido, nunc acerbo, ac alijs demum adhibitis remedijs, quorum visitatores, quia mercenarij sunt nulla tangit cura. Adde, quod eleemosinae quae inter episcopos operas tam altum locum tenent, oportet. n. episcoporum, ut ait Paul. esse hospitale nisi per plentes Antistites fieri nequeat commodè. Conspicuum namque pauperis, ege norumque clamor viscera commouens, vel eleemosinam exprimit, vel aliam saltem consolationem, qua suam possit miseriam leuare. Huc enim illa spectant, quae modo circa verbum Christi tractabamus, nimirum quanti referat vultum pecoris visitator agnoscere, & vocem audiri. Sed ais, quid si episcopus haec omnia atque alia per alium rectè dispense? Accidere enim potest, ut alij efficaciores sint praedicatoribus ipso episcopo, atque alij ad alia munera doctiores & aptiores, quos cum successerit, munus suum expleuit, ut absens ecclesiae suae vinea possit. Huius autem vna responsio est, esse impossibile aliter praecipue notanda, quod epi vicarij non sunt perinde constituti ac si sint futuri praesules, sed quasi praesulium adiutores. Et ideo non per hoc excusant eorum residentia. Debent. n. vicarij esse sicut membra in corpore, ipse vero sicut animus. Christus. n. non eos ut operarios constituit, sed ut operarios misit. Et Paul. non ait oportere episcopum esse doctorem, sed esse doctorem, & ad Tit. Solicite, inquit, cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operari in confusibilem, rectè tractantem verba veritatis. Vbi confessione cum Antistite aspergit, quod operarius non est. Et alibi admonet, ut qui non operatur, nec manducet. In summa, non vident isti qui munus eorum in hoc collocat, ut bonos sibi habeant subrogatos ministros, quoniam admodum leges vniuersas electionis episcoporum & pastorum de medio tollant. Quid. n. opus est tantam sollicitudinem & vigilantiam adhibere ad digniorè eligendum, quantam iura omnia clamant, si istis episcopo est alios ecclesiae suae ministros delegare. Ergo si iura illa certa ratione constituta sunt, planè colligitur personalem industriam in episcopo eligi, atque adeo praeter se residendo teneri munia sua explet. Quare non est cur nobis Valerij obijciant, qui Augustinum sibi substituit. Id enim fecit

Damas.

Obic.
tio ad
uersario
rum.

Solutio.

SOTO
de Iure
Legibus
DIT
13

fecit ingrauescente iam ætate, quando vi-
 res sibi nõ suppetebat. Immo nec tunc cre-
 dendus est sic cessasse, quin id quod pos-
 set, efficeret: Imò hinc sumitur argumen-
 tum, quam sit necessaria presentia perso-
 næ. Hac enim de causa Petrus Apostolo
 vt Theodoretus refert in lib de 70. disci-
 pulis: & antiquissimus Epiphanius tom.
 2. cap. 26. nempe quia illi necesse erat tan-
 quam Apostolo per alias ecclesias diua-
 gari, subiticiis sibi episcopum Romanu:
 non qui esset Papa, sed qui sibi esset au-
 xiliaris vicarius. Ad eorum ergo argumē-
 tationem respõdetur, quod est vnicuique
 liberum sit de suis proprijs bonis, vt li-
 buerit, per famulum disponere, in quocum-
 que quod quis per alium facit, ipse facere
 censetur: in publicis tamen administra-
 tionibus longè res secus habent. Publici
 enim magistratus, atque illi potissimum
 quibus ob personalem functionem iusta
 & ipendia decreta sunt, nõ ad iustum per
 vicarios administrantur. Equis enim in
 consulem, aut prætorem, aut ducē, crean-
 tur, vt per alium rem administraret? Imò
 verò in rebus priuatis quis œconomum,
 pincernam imò vel coquum, vel quod
 rei magis aridet, nauclerum, vel certè
 aurigam conduxit, qui non munus eius-
 dem personæ requirit? Quod si magistra-
 tus alij hanc habent residendi naturam,
 quis non videat episcopatum, qui anima-
 bus prospiciendis, quas Deus, & ad suum
 ipsius consortium condidit, & proprio vi-
 tæ dispendio redemit, primum huius le-
 gis obtinere locum? vnde Paulus 2. ad
 Corinth. 9. Vx mihi si non euangelizau-
 ero: necessitas mihi incumbit. Sed vide
 quomodo aduersarij cauere hanc plagã
 contendunt: tunc enim apostolis per se
 ipsos necessarium fuisse prædicare, quo-
 niam in ipsis personalis industria electã
 fuit. Episcopi autem non illis successerunt
 in apostolatu, sed in episcopatu. At ve-
 rò fateamur vigentiorum fuisse in apo-
 stolis prædicandi obligationem propter
 reuelatam eis doctrinam, tñ quis neget
 in episcopis personalem etiã industriã,
 quatenus in episcopatu ipsis successerunt,
 eligi? Sed neque aliud istorum commen-
 tum illis admittendum est, nempe quod
 apostoli iusti solis infidelibus prædi-
 care, episcopi verò solis subditis, immò
 Paulus sæpè prædicauit cõuersis, q̄ certè

ad eorum confirmationem facere debe-
 bat. Nec ep̄o dicitur, ut aiunt; Vade, prædica
 populo Dei: sed, populo tibi commissio:
 cui non repugnat, quin aliqui possit, & de
 beat infidelibus prædicare. Alius verò ca-
 uillus istorum est, q̄ etsi Pape dictum sit;
 Pasce oues meas, non tñ inde colligitur,
 q̄ residere teneatur in omnibus ecclesijs:
 atq; adeo neque de singulis colligitur, q̄
 teneantur in suis residere. Quòd autem
 cauillatio hæc peiori sit nõ in me digna,
 quis non planè videat? Iustus. n. est Papa
 per se ipsum pascere, atque adeò in sua ec-
 clesia, quæ Romana destinata est, reside-
 re, vel vbi expedire vitum esset. Decet
 aut pp confluum orbis illic, ne p alias
 diageatur, sed suos sigulis ut Deus ei ius-
 sit, episcopos consignet, qui eodem diui-
 no iure teneantur in suis diocesis resi-
 dere. Vnde Paul. ad Theff. 3. Regamus, in-
 quit, vos fratres vt noueritis eos, qui la-
 borat inter uos, & presunt uobis in Dño,
 & mouent uos, ut habeatis illis abundan-
 tius in charitate pp opus illorum. Nõ ergo
 pp dignitatem, sed pp opus, quod re-
 sidentes personaliter exercent. Alia deni-
 que eorũ arguita non est nisi digna. Ar-
 guit n. q̄ cum Papa possit eõm a sua di-
 censi dimouere atq; alteri adscribere sit, ut
 dispensatio episcopi cum hac ecclesia nõ
 sit de iure diuino, atq; adeo nec residenda.
 Iam. n. supra ostensa est infirmitas conse-
 quentia: nempe q̄ licet Papa possit epi-
 scopos summutare, non tñ eorum natu-
 ram, & functiones, quæ iure diuino an-
 nexa sunt dignitati. Sed rogas, nõne mul-
 ta episcopus potest per ministros dispen-
 sare? Apparet enim posse: ut ordines
 conferre, & confirmare: benedicere tem-
 pla, & ornamenta, &c. Item per multa
 sunt episcopalia officia quæ non nisi sta-
 tus temporibus eademque rarò sunt: ut
 Chrisma consecrere, & facris initiare: que
 iõ iugem residentiam non exigunt. Reside-
 tur inter episcopalia munera gradus esse
 dignoscendos. Quædam. n. sunt quæ li-
 cet non ita decenter fiant, tamen, nõ usq;
 adeo absurdum est per subditos illa ex-
 ercere. Vt sunt chrismatism consecratio, &
 templorum ornamentorumq; consecratio.
 Est in quã i his, dum per titulares episco-
 pos sunt indecorum quidam, q̄ nõ ita
 grauitate, ut decet celebrantur: propter quã
 quòd ausa inde porrigitur titularibus epi-
 Soto de Iust. & Iu. N n n sco-

Cauilla-
alter.

Paulus

Scrupu-
lus.

Solutio

Ad arg.
Salam.

Valchra-
ratio.

Paulus.

Aduer-
sarioũ
subter-
fugiu.

Refelli-
tur pxi-
ma solu-
tio.

scopis intro lucēdis. Verumtā non ista sū
mauera, quæ virginū sūmē residentia epī
requirunt: sed alia sup̄a commemorata
quæ ad istā presentiam sedulamq; dili
gentiam expolcunt. Immo verō, vt iam
diximus, propterea episcopi obligati
nis residentia oblitū sunt, quod non parat
alia sibi incumbere onera, quam lites au
dire, & semel in anno ordines conferre.
Si. n. se ignorantium lucem delinquenti
um r̄m, p̄m̄torū suffragā. egentūq;
subsidū, ac presidiū (vt v. e. iuar) esse co
gnoscere, non grandē opus esse nego
tio, vt ius residentia persuasissimum ha
berent. Multa alia hic missa facimus sc̄i
purarum testimoniatum iuris rati
ea, quæ precipui suat mōnēti atulisse.
Multasq; aduersa iōiū argutias silentio
p̄termittim̄, ad quas vūque molesti
esset. n̄ tere, q̄ utile. Quod autē de episcopo
asertum corauimus, de cunctis et pa
reccialibus pastoribus subinde est intelli
gendum. Sane cum, & allata testimonia
idem sibi velint licet multo efficacius e
piscopos vigeant. In apice autē istonū q̄
dicta sunt, hoc licet per seipsum euidentis
simum sit: non erit tū ad montū supe
na caneum, neim p̄e prestūdi obligatio sic
p̄ceptum est, vt nō si p̄cepti finis. Vidē
deus. n. p̄sules in suis quidem ecclesijs
residentes: sed tamen adeo oscitanter, &
segitur in administratione verbi, in gu
bernatione, in afflictōrū consolatione, et
pauperum subsidio sese gerētes, vt nihil
referat abse te sine sint an p̄sentes. Re
sidentia. n. propter hęc necessaria est, quæ
si non fiant superuacanea immo quādo
que causa, vt episcopus maiori oppo
briō, & vilipendio a sua plebe habeatur.

Etia pa
stores
parcia
les resi
dere te
neatur.

Ad pri
mū arg.

SOTO
de Iure
Legibus
DIE
13

ralem, & vbi ad mōnē Timor. vt sc̄ipō
operariū inco n̄ fūibilem, verbum veri
tatis recē tractantem exhibeat, & vbi
ad mōnē p̄sules, ut in uice so gregia
tendat in quo eos spiritus sanctus poluit
episcopos ad regendum ecclesiam Dei,
atq; in id gentis alijs locis usque adeo lu
ce clarius residentiam pastorum p̄cepit,
ut fatuum sit ex p̄siora uerba require
re. Ad secundum iam satis respōsum est,
quod est summam ecclesie iurisdictionem
nem Petro eiusq; successoribus singulari
ter commiserat, ubi ait, P̄sce oues meas;
atq; adeo facultatem eligendi pastores:
modum tamen pascendi nō reliquit suo
arbitrio, ut eum mutare posset. Haud
in arbitrio est P̄p̄o facere ut episcopus
nō sit doctor, nō sit hospitalis, non sit iu
gulator sup̄ gregē, quibus muneribus iu
titum est ut resideat. Ad tertium deniq;
respondetur quod si Timor. & alij forsan
episcopi iusta Pauli a suis nonnāquam
ecclesijs peregrinati fuerint: id tū ob ec
clesie uniuersalis necessitatem factum ē,
atque adeo per interpretationem etō
diuini iuris, & naturalis. Haud enim
pugnāt residentiam esse de iure diuino,
& nihilominus posse casus accidere, in
quibus non solum licitum, uerū n̄ & ex
pedientissimū sit episcopum a sua ecclē
sia in tempus abscēdere.

ARTICVLVS II.

Verū residentia episcoporum iure
naturali funderur.

Cum monstratum sit res̄i dētia epī
scoporum de iure esse diuino, sube
quitur, ut uideamus, an ius eam nature
suas rationes eidē ueritati submissit.
Arguitur namq; a parte negatiua. Enige
licus episcopat̄, ordo est supernaturalis:
quippe cum fundatio ipsa ecclesie super
naturam fuerit a Christo instituta, nō er
go episcopat̄ residentia in iure natura
li fundatu. Secundo: Si iure naturali enā
modi residentia iuberetur nulla ratione
posset super eo dispensari. Nam ut lib. 2.
de Decalogo pronuntiauius, ob id iudi
sc̄abilis est, quod in induratum habet a
natura obligandi uinculum, & tamen ut
in c. 4. patebit, infringere ea necessitas po
test, ut legitime a sua ecclesia episcopa
tus

Argu. 3. tus absens fiat. Tertio denique arguitur, Esto de residentia præceptorum agnoscamus natura tamen præceptorum affirmatiuorum est, ut nõ obligent, (quod aiunt) pro semper. Non ergo iugis continuaque residentia necessaria est. In contrarium est quod cũ ius nature auctore. Deo mentibus nostris insculptum sit, explicandis etiam fidei legibus ab eodem Deo promanantibus mulam inferuit. Nam diuine leges naturalium perfectrices existunt.

Conclusio re- spõsiua. In supra dictum est naturales ius esse, quod natura nos docuit, atq. adeo minime repugnare, ut quod diuino iure sancitum est, naturali etiam quadam tenore oboreur. Respondetur ergo ad quæstionem affirmatiuam hęc conclusione. Obligatio residendi quam proxime est naturalis iuri asinis. Enimvero quamuis episcoporum institutio iure ite facta diuino tamen, ut supra dictum est, rationibus naturalibus eius congruentia innotescit, atque adeo modus epi copalis administrationis eiusdem rationibus elucidatur, quas quidem in superioribus adeo insinauimus, ut hęc nõ sit nisi explicatio repetitio. Primum igitur argumentum sumitur ab officio. Enimvero cum pastoris officium, ut dictum est, sit spirituali animarum saluti prospicere, functio hęc bipartita est nempe, uel respectu gregis infirmantis, ac deficientis, ut iuuetur saneturque, uel respectu eiusdem sani, ut ad perfectionem promoueatur. Defectus autem, & quantum ad intellectum accedere potest, & quantum ad effectum. Est ergo pastor ignorantium lux. Nam uos, inquit, estis lux mundi. Lucem autem natura docet nisi præsentem lucere non posse. Illis autem, qui de uia decedunt, est ciuitas supra montem posita, cuius uite sydyus aspiciens populus recto tramite incedere debet, in cõspectu autem populi, nisi redeat, esse non potest. Cõdiendis uero corruptis affectibus est sal, qui in operibus uirtutis ostendere saporem debet. Denique ægrotis est medicus. Nam talē se appellauit Christus, ubi ait. Non est opus ualentibus medico, sed male habentibus. Perfpice ergo quales te, autum si rex selectissimū medicum eligit, cui iusta stipendia p ratione suæ facultatis exoluat, ferre queat, ut ubi corporalis sibi uita periclitatur, per aliū

seruiat? Si ergo in medico corporali industria personæ expetiatur, & optatus, quæ neget tanto id iustius in medico spirituali, quanto temporali uita spiritualis præstat? Est denique episcopus, ut supra diximus, auriga, nauclerus, dux, fidelis, q. seruus ac dispensator mysteriorum Dei. Et tñ si ad Remp. ciuilem spectes, quis nam mortalium permitteret hęc per uicarios exhiberi? Cui ergo Deus id permittat, Reuera natura ius aperte reclamet. Sunt et ad arcendi hostes, custodes & uigiles, qd absentes esse nequeunt. Respectu autem gregis, et si sanus est et ab hostibus tuus, summum episcopi officium, est uiam supra diximus, & in sua cõsuetudine hęc ad perfectū plebē perducere, qd de Baptista Luc. 1. legitur: ut si sine macula & ruga: ac perinde digna quæ in cõspectu Dei appareat. Ad hęc autem ratio naturalis manifeste demonstrat industriam, atq. ad presentiam personæ requiri. Secundus locus idē naturaliter demonstrat sumitur ex stipendiis, quod, ut supra factus probatum est, non pro scientia, aut morum probitate, aut nobilitate, aut dignitate epali, sed pro præsentia & functione, atque adeo pro exercitio ipso, & opere, & uoluntate ut Nu. 18. admonitio diuina habent, & 1. ad Corin. 9. docet Apoll. Vbi namque stipendium pro opere penditur, naturalis ratio illico demonstrat non satis esse uicarium constituere, et si digniorem re ipso substituas. Est enim ille uelut auxiliarius, q. ideo episcopi nõ excusat, quin præiens q. ualuerit, afficiat. Sed tertius locus sumitur ex detrimentis, q. episcoporum absentia progignit, & paritur. Horum autem positum est id. nisi omnimodis careant pastoribus exumescendum, quod propter eorū negligentiam creberrime multa anima peperiunt morte perierunt, quæ quidem si secundam suam obligationem diligentes cellene, sempiterna felicitate fruenterent. Reuise illud supra citatum oraculum. Ezech. 34. Postquam n. ait Deus. Væ pastoribus Israel, eorumq. negligentiam in cõsolandis infirmis, & ceteris, subdit. Ecce dispersæ sunt oues meæ, eo quod non esset pastor, & factæ sunt in deuorationē omnium bestiarum agri. Ecce eo quod nõ esset pastor. Non quod nullus esset, alias non dixisset: Væ pastoribus Israel, sed q. Soro, de Iust. & Iu. Non n. 2. pul-

Prima ratio.

Primam igitur argumentum sumitur ab officio. Enimvero cum pastoris officium, ut dictum est, sit spirituali animarum saluti prospicere, functio hęc bipartita est nempe, uel respectu gregis infirmantis, ac deficientis, ut iuuetur saneturque, uel respectu eiusdem sani, ut ad perfectionem promoueatur. Defectus autem, & quantum ad intellectum accedere potest, & quantum ad effectum. Est ergo pastor ignorantium lux. Nam uos, inquit, estis lux mundi. Lucem autem natura docet nisi præsentem lucere non posse. Illis autem, qui de uia decedunt, est ciuitas supra montem posita, cuius uite sydyus aspiciens populus recto tramite incedere debet, in cõspectu autem populi, nisi redeat, esse non potest. Cõdiendis uero corruptis affectibus est sal, qui in operibus uirtutis ostendere saporem debet. Denique ægrotis est medicus. Nam talē se appellauit Christus, ubi ait. Non est opus ualentibus medico, sed male habentibus. Perfpice ergo quales te, autum si rex selectissimū medicum eligit, cui iusta stipendia p ratione suæ facultatis exoluat, ferre queat, ut ubi corporalis sibi uita periclitatur, per aliū

Secunda ratio.

Paulus.

Tertia ratio.

Proficua ac salubris.

Medita
tio Ec-
clesiasti-
cis pa-
storib.
Augiter
menti
verlan-
da.

nihil legitime suam exploret curam. Et ideo subdit. Et ergo de manibus pastorum meorum oves meas requiram. Huc vellem attingere. Christi pastor. es. Si Res. charissimos filios negligentia pedagogi, cultorisque eorum trucidatos conciperet, quisnam regiam iracundia ferre posset? Cum ergo Deus (quod sapere & sapienter, ac sapienter uti venire solet) pastorum incuncta priuatum se uideat avarum contubernio, quas ut sua ipsius gloria fruerentur, conciderat, quarumque gratia filium suum, qui pro illis moreretur, huc de militibus, eademque in infernorum abyssis perpetuo trucidandas conciperet, que nam rogo non suppliciorum gratia ad manus illis, & tam iniquiter sacrilegis pastoribus non reposita? Quin uero non solum in pastores ipsos prauos indignari solet Deus, uerum & ob ipsorum prauitatem indignatio eius dimanant in populum. Sic legitur Num. 19. Excubate in custodia sanctuaris & in ministerio altaris, nec oritur indignatio mea super filios Israel. Non quod ob alienam culpam populus aternaliter puniatur, sed quod uel ex eo quod in populo nunquam ingenuissimum delinquentium numerus deest, qui peccatorum iustitiam sustentant, illis cessantibus indignatur Deus in populum ob sua ipsius crimina, uel quod cessantibus episcopis manus cum Moyse ad celum cum precibus leuare, atque adeo negligentibus populi curam facile a suis hostilibus cupiditatibus prosternitur, dignosque adeo se indignationis Dei. Cum ergo ex absentia pastorem tam presentaneum moderando regi emineat negligentie periculum, naturalis profecto ratio plenissime demonstrat, quas debeant presentantes aduigilare. Mox & pater gregis de trimentum eadem presulum absentia inde non aliud in Christiana Republica pepercit. Nam cum ob personalem residentiam sus cogat unicuique ecclesiam suam incipere episcopum, ubi persuasum habeat licere sibi absentes esse, pro inuenienti non ducitur, ut quis plures habeat ecclesias, quarum simul fructus unus percipiat. Id quod in Concilio Lateranensi prohibitorium est, ut patet. Quia nonnulli de regibus nos in ecclesia ingentibus episcoporum simulatum, per quos quemadmodum ordinem, atque reliqua episcoporum sacramenta

perficiantur, expententia ipsa testimonio est. Inde emanant, ut ciuili modo spiritualia uenundentur, adeoque tractentur abiecte, ut in conspectu Christiani populi despectui habeantur. Accedit quarto quod cum episcopi cultores instituta uia ad Deo sint autum messorumque adeo spiritualium frugum missi, ipsi per se debent in conspectum Domini portare manibus suos, quod uera qui per alios gubernant, minime faciunt. Ipsique saltem sui uisuras quas per se accumularent, Deo reddere & tamquam legitimi pastores decempletis illius quod illis instituit, oves suas propriis humeris baluare, propriisq; manibus correctare. Sic in de illo precatuor. Huiusmodi. Sicut pastor grege suum pascet, in brachio suo congregabit agnos & in sinu suo leuabit, fœcias ipse portabit. His namque arque id genus aliis exemplis Damasc. Papa, ut in illa supra citata epistola uidere est, chorepiscopos explodere sancte curauit, qui quidem non ita multum ab illis titularibus differant, ut 68. dist. can. ecclesiis. & duobus sequentibus explicatur. Et potissima causa eos obigenere ut ait ille sanctus Pontifex, meretricum, que statim ut parunt infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos, ut suam citius libidinem explore uolent. Sic omnifœdi episcopi faciunt, dum sibi commissos populos uicariis educandis concedunt, ut liberius ipsi secularibus curis inhiant. Peripice ergo quam rationabilis persuadeat, qui ecclesiarum despoliant proles Christi sanguine per se progenerant, suisque propius uberibus lactent. Nam sponsa, ut in Cantico in libro legitur, sponso ubera tribuebat, eademque super uinum unguentis optimis fragrantia. Que profecto cum in episcopo sine usu sunt, ut ore Deo, desiccatur. Sed o remporum clamitas istarum namque cum ne cessitudinem obliuio obligauit presentandendi obsecrauit, Quis nam iam se, ut ipsorum ecclesiarum suarum gerat, & ut subditio patrem? Paulus quidem inter suos episcopales labores, & ecclesiarum sollicitudinem id potissimum in ad Corin. 9. comemorat, quod & Iudeis Iudeis fierent, & gentilibus gentilibus, & in firmis in firmis

Soto
de Iure
Legibus
DIE
13

Conci.
Barber.

as donec

Residentibus ad omnium se accommodaret affectus, ut omnes Christi o lucifaceret. Et in posteriori ad eisdem Cor. Quis infirmatur, & ergo non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Jam vero nunc teporis hic charitatis gradus adeo aboluit ab usu, ut nulli bizi zaneorum seminator peiora scandala, qui am inter episcopos & capitularia sua col legia seminauerit. Id quod episcoporum multi causantes sibi prætexunt, ut suam absentiam excusent, cum tamen caitendum illis summo opere primum esset canonicos paternis visceribus lucrari, quod si perficere nequirent, non ideo illis esset de dicendi decendum. Nam propter paucorum culpam non esset grex totus deferendus, imò adeo vigilanter curandus, & colendus, ut clericorum proceres pudore conuicti deuinctas eis manus offerrent.

Ad argumeta posita in capite quæstionis.

Et per hæc ad argumenta in capite quæstionis proposita responsum nobis censetur. Prioris enim solutio est, tum quod episcopalis dignitas non vsque adeo est supra naturalis, quin sit rationi naturali germana: tum etiam quod etsi sit supranaturalis, illa tamen supposita, tunc ratio naturalis modum quo administranda est, plurimum elucida. Posterioris autem responsio articulo patebit, ubi constabit ius etiam ipsum naturale ac diuinum nonnuquam causas offerre, ob quas liceat episcopis suas dioceses exire. Ad tertium denique respodetur, præcepta affirmatiua propterea non obligare pro semper, quod obligant pro loco & tempore, & cum reliquis circumstantiis, quam obrè nec episcopus obligatur semper predicare aut ordinare, &c. Atiam quia multa eius munia sunt, quæ non habent determinatum tempus, sed creberrimè & præter spem eorum necessitas offeruntur tenetur in sua semper esse diocesi, nisi in casibus quibus ius ipsum diuinum & naturale ei absentiam indulget.

ARTICVLVS III.

Primum episcopi iure humano, hoc est pontificio, residere teneantur.

Quamuis post diuinum ius & naturale non ita multum nosse de humano primū referat, conduxit tamen ad omnimodam argum. obtinendam videtur. Arguitur nihilominus

de more ab vtraque parte. Aut. n. residentibus obligatio iure diuino ligat, aut secus, si iure diuino, superfluebat ius Ecclesiasticum, quam humanum vinculum vrgentius esse non potest diuino, si minus videtur ecclesia rigidius iusto id præcepisse. Nam cures sit tam grauis, ut præfules arbitrantur, non debuit ecclesia diuinum ius onerosius reddere. Secundo arguitur. Si residentia, iuris diuini est, tunc præceptiones de illa pontificiæ esse non possunt nisi eiusdem iuris declarationes, atque adeo dici non potest, ut sit de iure humano. In contrarium est totus titulus de cler. non resi. nempe c. Quia & c. relatum. & reliqui, ubi qui absentes a suis sunt parochialibus ecclesijs, anathemate atque alijs poenis plectuntur.

Arg. 2

Quorandem nullum suffugium reliquū fiat, sed palam pastoribus sit extra villam cōtrouersiam ad residendum esse per strictos adhibetur in hoc 3. art. postrema cōclusio. Residentia episcoporum ac petinde sacerdotum animarum curam gerentium iure humano, puta ecclesiastico sancita est, & sub pena peccati mortalis constituta. Hæc autem conclusio non perinde intelligenda est, ut quod singulis annis sit confessio, & quadagesimalis abstinentia, singulorumque festorum multarumque ceremoniarum obseruatiua. Ista. n. licet ab Apostolorū seculo censeantur instituta, haud tamen ab ipso Christo immediatè sed ab ecclesia per potestatem illi ab ipso collatā condendi leges. Præceptum autem Ecclesiasticum residentie est explicatio diuinæ institutionis. Distinguit. n. Pau. 1. ad Cor. qui ite hæc dicit, ubi ait: Ihs qui matrimonio iuncti sunt, precipio, non ego sed Dominus, Nam ceteris ego dico, non dominus. Est ergo differentia, quod quæ sunt de iure humano, etiam si per potestatem diuinam traditam sint constituta nulla tamen vi pollerent obligandi nisi ab ecclesia essent præcepta. Quæ autem sunt de iure diuino, etiam si ecclesia de illis nihil decreuisset, obligassent. Huius ergo secundi generis est obligatio, qua præfules ac pastores residere coguntur siquidem vi dicebamus, lex diuina est. Dicitur autem de iure humano propterea quod Ecclesiasticis sanctionibus ius idem diuinum explicatur. Imò vsque adeo eisdem sanctionibus iubetur, ut et qui proterua obstinatione ius diuinum agnoscere nol. et sint, cogantur nihilominus ius pontificum fatentur.

Conclusio. rasiua. Explana tur conclusio.

De hoc. n. nemo Doctorū aut Theologiae aut canonici iuris hactenus inquam: sed solum pastores quorum id nosse contigerit que potissimum refert, factū ip. o. diffinitur. Nam vsq. adeo, non quidem iust sed se curi a suis ecclesijs peregrinantur ac si omni essent iure liberi. Cum tamen hoc cura vllam controuersiam confessissimum esse debet, quod etiam si solo iure pontificio residere teneantur (quod ius proculdubio planum ac firmum est) nequeant absq. dispensatione, eademq. ob legitimā causam petita & obteuta notabilem moram exitu suas dioeceses protrahere. Conclusio ergo

Prima probō a prima cōclusio

plurimis iuris testimonijs iroboratur. Primo. n. vi dicebamus, extra, de cler. non resi. c. quia nonnulli Concilij lateran. sancitū est, vt ecclesiasticum ministerium neuiquam committatur nisi persona quae residere in loco & curam ecclesiae per seipsum valeat exercere. Quamobrem arctissime illic inhibetur, vt nemo duas parochias quibus per se residere non possit, retinere valeat, neq. fructus earum percipere & in ca. 3. z. eiusdem Concilij eadem prohibitio reperitur, nempe vt qui parochiam ecclesiam habuerit, non per vicarium, sed per seipsum illi detur, nisi forsitan praebendae vel dignitatis parochialis ecclesiae sit annexa. De qua quidem exceptione statim e. proximo. redidit sermo. Idemque subinde Alexand. III. cap. relatum eo in. confirmat. Idemque Coelestin. cap. ex parte. & Innocen. cap. qualiter. & alij duobus subsequentibus. Et in Concilio Antiocheno. cap. 21. strictissime inhibetur episcopus a sua dioecesi exire. Et in Concilio Sardicensi. canon. 14. prohibetur, ne episcopus in aliena prouincia vltra tres dominicas cōmoretur. Idemque habetur in Concilio Agathi quod refertur 7. q. 1. canon. si quis. & canon. 6. Ex duobus sequentibus eiusdem Concilij Sardiceni. prohibentur accessus episcoporum ad principum curias sane quae sine inuidia hominum & reprehensione esse non possunt. A deoque illud prohibitum est, vt si quae iustae emerint causae, videlicet pro pauperibus, aut viduis, aut pupillis iuendis, tunc diaconum mutant, vt ipsi in suo grege permaneat.

Alexan. Tertius Coelesti.

Cōcilij Aga. hē. Cōcilij Sardicē.

Sexta Synod. Roma. num.

Idemque habetur in texta synodo. ca. 18. & 30. Atque in Concilio Romano sub Syluestro & Constantino. cano. 17. arctissime idem accessus ad curiam interdictur, quia

curia, inquit, a curere dicitur, quoniam in molatio est simulacrorum. Et Concilio Calcedonen. cap. 17. quod 92. diffinitur. Si quis episcopus per manus impositionem episcopatum acceperit, & praesente populo constitutus ministerium subire neglexerit, neque acquirerit ad ecclesiam sibi commissam redire, hunc oportet communionem priuari donec suceperit coactus officium. Haec autem poena ingentis criminis iudicium est. Et 2. q. 1. c. Clericus residentia genera prohibetur, ne quis in duabus ecclesijs connumeretur. Idque diuino testimonio confirmatur, quia nemo scilicet potest duobus dominis seruire. Et in 3. synodo. c. 19. prohibetur, ne quis archiepiscopus aut metropolitanus relinquat propriam Ecclesiam, vt sub occasione quaevis visitationis ad alias accedat. Et in Concilio Cartha. 5. quod refertur 7. q. canon. placuit haberi, vt nulli sit facultas relicta, relicta principali cathedra in aliquam ecclesiam in dioecesi constitutam se conferre, vel in re propria diutius quam oportet constitutum curam & frequentationem propriae cathedrae negligere. Et eadem ca. & q. ca. Sciscitaris, ait Nicolaus Papa, perinde iuri naturali aduertari episcopum in perfectione ecclesiam deserere, ac nauis nauiculis fluctibus nauim destituere. Et 10. quaest. 1. cap. decreuimus, iubentur episcopi annuatim dioecolim visitare. Quae verò 82. diffinit. canon. episcopis iubentur saltem die Dominica esse in ecclesia. Plura denique sunt iura, quam vt possunt referri. Et quo rem tandem concludamus eadem deum veritas nouissimo decreto sancita est in Concilio Tridentino, sessio. 6. quo definitum est, nullos episcopos quouis gradu & dignitate fulgentes vt Cardinales etiam comprehendere, excusari a personali residentia episcopali in suis ecclesijs, nisi legitima habeant impedimenta, nempe quae iure ipso naturali probentur. De quibus statim artic. prox. iuri in super canonico appenditur & imperatorium. Primo in Authentico, quomodo oportet episcopo. & cetera. colla. prima. §. & hanc verb. & illud. vbi sic legitur, & illud etiam definimus, vt nemo Deo amabilem episcoporum foris a sua ecclesia plus quam per totum annum desesse audeat, nisi hoc per imperialem fiat iussionem. Idque latius caue. in Auth. de sanctis episcopis

scopis colla. 9. Sinterdicimus vbi arctissime prohibentur suas proprias relinquere ecclesias nisi de consensu patriarcharum aut metropolitani. Similis enim sanctio habetur in Concilio Antiocheno, can. 11. Permittitur tamen vt possint per annum manere in curia Casarea. Sed de hoc statim articulo proximo. Quod si post concilia sanctos etiam patres de hac re audire non piger, vide Damasum in epistola citata de exi-gedis chore episcopis, & Aug. inf. lib. de past. & Greg. Nazian. in oratione de statu episcopali, & Chrysof. in libro de pastoralibus. Sed laussum Hiero. in 2. episcopi. ad Oceanum, super illud Pauli ad Tit. Oportet episcopum sine crimine esse. Vbi multa ad propositum disserit, concludens quod non sat est episcopis innocentibus esse, nisi & laicis sint canes. absentes autem latrare non possunt. Vnde Ber. serm. 77. super Cantica, Qui dimittit, inquit, oves in pascua absque custode, pastor est, non ouium, sed luporum ibidemque complura preclare aduersus pastorum negligentiam dilerte congerit, qui re vera successores, inquit, Apostolorum esse cupiunt, sed imitatores non item, quia neque sunt tam vigilantes ad curam, quam alacriter currentes ad cathedram. Et li. citato de pastor. Aug. c. 16. docet, quod episcopi non laborantes in prædicatione verbi non debent percipere fructus ex ouibus, nam Paul. Si euangelizauero, inquit, mercedem habeo, nempe tam apud Deum quam apud homines. Quasi dicat, Si non euangelizauero, non sum mercede dignus, Et Orig. super Iosue, homil. 7. cessantes esse cum ouibus reprehendit exemplo pastoris Christi, qui relictis 99. ouibus in caelo, quæsitum venit illam quæ perierat. Sed pergo esse molestus, cum omnia persequi quæ de hoc argumẽto apud patres scripta sunt, sit prorsum impossibile, & sic frustarim pauca decerpere, parum vult. Concludimus ergo cum Bernar. de persecutione sustinenda, cap. 3. super illud, Mercenarius vidit lupum venientem, & fugit, Vtinam hodie quicumque pastores non sunt, mercenarios gregi velent se exhibere, non lupos, vtinam ipsi non læderent. Vtinam non fugerent nomine persequente, vtinam non exponerent gregem donec venientem lupum viderent. Taccant ergo, qui aiunt quæstionem istã

nouam esse. Fuit enim vt ex locis citatis apparet, antiquissima, ac potissimum ex Athana. epistolis quas arric. prox. appendere pergitimus. Antiqua inquam, non quod in dubio apud probos versaretur sed quod qui contra faciebant obiurgabatur. Ad argumentum ergo prius a parte negatiuis propositum respondetur quod quamuis ius diuinum sit quo eiusmodi residentia indicitur, non tamen fuit superuacaneum, immo ex re plurimum in communi ecclesiasticis constitutionibus explicari, vt nemo sibi eius ignorãtiam prætexere possit, præterquam quod etiam si diuinum ius non extaret in sacris literis, natura ipsa pastoralis officij ecclesiam admonebat vt ipsum strictissime præciperet. Neque vero huiusmodi præceptio iam est rigida, quam vel avaritia & ambitio, vel latus & locordia episcopis mentiuntur. Nam præterquam quod fructuum temporalium pinguedo digna est illo labore, Christi charitas, qui illis suos greges concedidit, debet in primis rem illis dulcorare. Ecquid enim cuique suauius quam in domo propria sponsum cum spõsa patremque cum filijs commorari? Ad posteros vero argumẽtum iam responsum est, quomodo hoc dicatur ius humanum. Haud enim intelligendum est per exclusionem, ac si non sit diuinum aut naturale, sed quod sit horum explicatio.

Ad primũ arg.

Ad postremũ argum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliqua emergere possit causa, ob quã liceat episcopo, à grege sibi commissõ abesse.

S. Tho. 2. 2. quæst. 185. art. 5.

IN calce demum præsentis disputationis ad expositionem Diui Thomæ reuertendum nobis restat, nempe ad articulum quinto eiusdem quæst. 185. vbi disputatur vtrum aliqua possit causa intercedere propter quam liceat episcopo gregem sibi commissum deserere. Sumitur enim argumentum à parte negatiua, primum ex illo Ioan. 10. supra iam exposito. vbi ait Christus bonum pastorem animam suam dare pro ouibus suis, mercenarium autem viso veniente lupo gregem relinquere & Nnn 4 fuge.

Primum argum.

Conciliũ Antiochenũ.

Damasus.

Aug. Nazianzenus.

Chrysof. Gregor. Ambro. Hieron. Bernar.

Aug. Bernar.

Origen.

Bernar.

- Gregor. fugere. In cuius homi. Greg. Lupus, inquit super oues venit, cum quilibet iniustus raptor & fideles quousque atque humiles opprimat. Si ergo episcopus ingruente tyranni persecutione, gregem suo praesidio destituat, mercenarius & non pastor reputabitur. Secundo Inter Prouerbia c. 6 sic legitur. Fili si sponderis amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Et subdit, Discurre, festina, suscita amicum tuum. Quod quidem idem Greg. in Pastor. ad propositum exponens, Spondere, inquit, pro amico est animam alienam in periculo suae conversationis accipere. Qui autem ad viuendum alijs in exemplum praepositur, non solum ut ipse vigilet, sed & ut amicum suscite, admonetur, hoc autem facere nequit nisi qui corpore praesens ad sit gregi, ergo tempore persecutionis nemini pastorum licet se subducere. Tertio Ad perfectionem episcopalis statum pertinet animarum curam gerere, nemini autem perfectionem professus licet ea quae ad perfectionem attingunt, ob vilius periculum deferere, ergo episcopo, cum statum perfectionis profiteatur, nullatenus neque in periculo mortis constitutus potest, vbi suum officium exigitur, terga vertere. In contrarium est illud Christi mandatum Matt. 10. ad Apostolos Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.
- Ad quaestionem D. Tho. duabus conclusionibus respondet. Prior, Neutquam episcopo aut pastorem vlli ibi subditorum salus eorum exigit praesentiam, licet illis se personaliter subtrahere, neque propter aliquod commodum temporale, neque propter quoduis periculum imminens. Probarur conclusio, Obligatio cuiuscunque persone ex fine eiusmodi obligationis (quod cuiusque modum natura est) debet perpendi, finis autem episcopalis muneris, atque adeo obligationis episcopi est spiritualis salus populi, et ergo vbi illa praesentiam eius exegerit, nullum periculum cum excusabit, quo minus adesse teneatur. Id quod testimonio Christi confirmatur, nam si animam pro omnibus ponere tenetur, quod, ut ait Philosophus, terribilissimum est omnium terribilium, nullum minorum periculorum culpam excusabit, atque adeo neque vllum temporalium commodum quandoquidem natura facilis indulget detrimenta curare corporalia, quam comoda procurare. Secunda conclusio.
- Probatio.
- Secunda conclusio.
- da conclusio. Quando legitimus pastor satis potest saluti plebis per alium providere & consulere, tunc non erit ei nefas, etiam ut propriam personam periculum eueret, a sua ecclesia in tempore secedere. Imo vero vbi id ex re fuerit ecclesiae expediens erit ut faciat. Conclusio ex superioribus colligitur, nam tunc fini obligationis nullatenus aduersatur. Vnde in epistola ad Honorarum Augu. Fugiant, inquit, in, de ciuitate in ciuitatem serui Christi, quando eorum quisque specialiter a persecutoribus quaeritur, ut ab alijs; qui non ita quaeruntur, non deferatur ecclesia. Cum autem omnium est commune periculum, hi qui alijs indigent, non deferantur ab his quibus indigent. Idem supra citatus admonet Nicolaus VII. quod canonicitatis, vbi non negat quin quandoque liceat praesuli per fugam cauere tyrannum. Attamen quando populus sua praesentia indiget perinde, ac si delinqueret, ac si nata in periculo nauim deferat. Quin vero tanto enormius quanto salus spiritualis praestantior est corporali. Hic primus omnium animaduertenda est sententia S. Tho. quae ex visceribus Euangelij desumpta est. Ad quod perspicacius fiat, quaeritur, vtrum fides quae episcopo ecclesiae suae, imo Deo suo obstrinxit, vsque ad mortis perperationem eum, ut resideret, obliget? Apparebit enim hoc scolis prima fronte creditu durum, quoniam obligatio subeunda mortis, quae mortalibus cum ma est affirmari non debet nisi diuina de hoc mandatum palam constiterit, Et in vbi Christus bonum pastorem pro omnibus suam animam dare, consilium magis significare videtur, quam praecipere. Vt vbi enim illud, Bonus pastor, non vbi necessitatem, sed supererogationem praesertit. Accedit, quod martiriū tunc duntaxat vbi fides periclitatur, confessionemque sui exigit, necessarium esse. Obligare autem episcopum ad martyriū, vbi fidei tale periculum non imminet, temerarium apparet. Nihilominus indubie tenenda est pars affirmatiua, quam hic expresse D. Thom. in priori conclusione affirmat quae dicitur, quod quidem ait propter nullum imminens personale periculum licere episcopo ecclesiam suam tempore necessitatis deferre. Idque confirmat testimonio Christi, cuius quod ideo in sensu praepertorio intelligitur, ut ergo sic scilicet quod nemo sit bonus pastor propter bonitatem, quae gratiam amicitiamque caritatis Dei retinendam necessaria est, nisi vbi-
cunq;

SOTO
de iure
Legibus
DIE
13

Auguſt. Nunquã neceſſitati caſus occurrerit, cū periculo vitæ gregi ſuo favore & auxilio præſens vſque ad mortem adſuerit. Idque Auguſt. ſupra ad Honoratum citatus aſſeueranter enuntiat, dicens quod inſtante perfecutione epifcopus non poteſt fugere, ſed exemplo Chriſti debet animam pro omnibus ſuis ponere. Verbum namque non poteſt, neceſſitatem præcepti ſignificat. Vnde S. Thom. 2. 2. quæſtio. 26. artic. 5. ad tertium argumentū, vbi ait non ſemper charitatis neceſſitate obligare hominem ad offerendum vitam pro amico, caſum excipit, quo tenetur eius ſaluti providere, ad officium poſitiſſime epifcopi alludens. Ab hac ergo veritate, de qua nemo vquam ambigere quiuit peregrinum argumentum ſumitur, reſidentiam eſſe de iure diuino. Nam ſi non eſſet niſi de iure poſitiuo, cum pontificia præcepta, vt quadraſeſima he ieiunium, & feſti obſeruatione, vt libro primo ſcriptum reliquimus, non conſueuerint vſque ad periculum mortis obligare, non facile perſuaderes teneri epifcopum in periculo mortis reſidere, eo poſitiſſimum, quod, vt ſupra viſum eſt, prædicti auctores verbum Chriſti de ſe proprie aſſertum arbitrantur, & tamen ſi illud verbum neges vim habere præcepti, nihil relinquis, vnde inferatur teneri epifcopum tempore neceſſitatis vitam pro ſuo grege ponere. Quæ tamen omnium eſt generalis conſeſſio.

Ad arg. factum. Ad argumentum ergo in contrarium reſpondetur, huiusmodi præceptum nõ eſſe cenſendum atrox, quin vero cum tota ſalutis tempo alis orbis medium ſit ad ſpiritualem promouendam, ſedque vſque adeo ſit certum, vt Deus ipſe temporalem uitã, corporalium præſtantiffimum, pro ſalute noſtra poſuit, naturalis ordo diuiniſque poſtulabat, vt qui paſtores animarum futuri eſſent eodem tenerentur præcepto. Neque vllus antea ad id muneris eligeretur, quã idoneus eſſet inuentus, qui illud optima fide completeret. Immo vero & rex tenetur pro ſua republica vitam ponere. Quocirca ſicut vbi dei conſeſſio id monuerit, martyrium eſt mortem oppetere, ſic & vbi hæc ratio iuſtitie id ipſum poſtulauerit. Cuius licet eſſe nobis Ioannes Baptiſta documentum reabeſſe aſſerit, qui iuſtitie defendendæ caput obgrege, nõ tulerit. Hinc facile ad poſterioris conſeſſionis expoſitionem deſcenditur, nam ex his ipſius ſententiæ dicta ſunt, elicitur, cauſas omnes, ob

quas licite præſul poteſt a ſua eccleſia abſcedere, nullatenus exiſtimandas eſſe reſpectu ſuæ proprie perſonæ, quandoquidem & vitam ipſam eccleſiæ debeat, ſed tantum reſpectu boni eccleſiæ cui fidem habet obligatam. Quare etſi Caietan. impreſentiarum eaſdem cauſas ſub tribus generibus complectatur, quæ ſunt. Neceſſitas impedimenti, qualitas negotij, & conditio perſonæ, ad commodum tamen eccleſiæ ſunt omnes referendæ. Atq; hi impedimentum, aliud eſt quod ab intrinſeco procedit, & aliud, quod ab extrinſeco. Ab intrinſeco ſcilicet, vt eſt aduerſa epifcopi valetudo ratione cuius etiam debeat reſpectu eccleſiæ penſari, patet. Nam ſi etiam tunc eccleſia neceſſitate præſentis Anſtuſis premeretur, occumbere potius deberet morti, quam exire, ſecundum legem boni paſtoris a Chriſto præſcriptam. Quando autem non vſque adeo eccleſia afflicta, in rem eius vergit, quod epifcopus ſuæ ſalutis conſulat, ut expediri ei ſeruire poſſit. Neque vero ſolius valetudinis gratia, verum & animi recreandi ſuoſque viſitandi neceſſarios ius naturale indulget, vt poſſit exigua tempora ſuccedere, quæ his, aliivſve id genus ſuis negotijs poſſit impendere. Nam huiusmodi obligatio non eſt intelligenda ac deſerere eſſe in carceribus, compedibus vinculus. Pari modo cenſendum ſi impedimentum forinſecus ingruat, ut cum tyrannus eccleſiæ infeſtus eſt. Nam ſi non ſingulariter in odium præſulis, ſed in eccleſiam ipſam graſſatur, tunc perſiſtendum illi eſt vſque ad mortem. At ad hanc neceſſitatem applaudunt exempla Auguſtini, ad Honora. ſupra allata. Et de verbis Domini ſerm. 5. de Petro & Paulo, ac ceteris ſanctis martyribus qui pro ſuis eccleſijs, exemplo Chriſti, tyrannorum gladijs occubuerunt. Si autem ob particularem inuidiam prælati tyrannus eſt infeſtus eccleſiæ, tunc etiam ex re eiſdem eccleſiæ eſt, vt in tempus ſeſe inde auferat, ſicut ibidem idem ait Auguſtinus ne ſubditi fugere cogantur. Cuius exempla nobis extant Ioanne Euangelifta, qui precibus ſuæ eccleſiæ, vt expediebat, ſecelſit, & in Carthurienſi Thoma. Sed tamen poſtea dum opus fuit, ad eaſdem ſedes cum periculo uite remearunt.

Qualitas autẽ negotiorum ſimiliter reſpectu

eccleſiã penſandã ſunt. Prima eã abſentiam ho neceſſitate

specu eiusdem ecclesie pensanda est, vt legitima inde petatur absentie excusatio. Est enim triplex particularis ecclesie habitudo animaduertenda. Consideratur inquam generalis vtilitas Salmanticensis ecclesie ad singula eius ministeria, vt predicare, visitare, &c. vt totum ad singula membra. In ordine autem ad vniuersalem ecclesiam Romanam, sicuti membrum ad caput, seu ad totum corpus. In ordine autem ad alias ecclesias, sicut vnum membrum ad reliqua eiusdem corporis. Et omnes istas necessitudines, iustas possunt episcopo afferre causas secedendi ab ecclesia, etiam iure diuino & naturali. Quando ergo ecclesia particularis in aliqua est calamitate constituta tunc ob primam habitudinem totius ad partes potest eius episcopus ab aliis muneribus, & officijs cessare, & accedere etiam vel romanam vel regiam ad protegendam suam ecclesiam, idque iure diuino & naturali. Quandoquidem non solum alia particularia officia, verum etiam hoc, idemque precipue ei debet, dummodo per alios id perficere non possit. Si autem necessitas vniuersalis ecclesie absentiam episcopi expetuerit, nemini dubium, quin diuino iure & naturali cogantur abscedere. Nam sicut membrorum singula naturali ordine se salute tuenda capitis obijciunt, ita & ecclesie particulares sese tenentur offerre, atque adeo suos episcopos communi bono. Perplacent autem hic adnotamentum domini Caiet. non solum ob suam doctrinam verum & ob suam dignitatem, qui Cardinalis erat Romanus. Ait quippe iudicium hic esse adhibendum, quo discernatur an personalis opera & industria episcopi sit ecclesie vniuersali necessaria. Nam si necessaria non est, non excusatus eius absentia. Exple gratia: Dum consilium æmenicum aut provincialis synodus indit, constantissimum est de iure diuino episcopos illuc comere. Nam concilium, est ecclesiarum catus, & noie ecclesie venit episcopus. Pari modo, si contra concilium expedierit Papæ propter egregiam doctrinam aut singularem auctoritatem personæ aliquæ episcopi accelerare, cuius consilium in commune bonum capiat, licet quidem ad tempus eum de sua sede euocare. At vero si quia eleganter scribit aut psallit, vult illo pro amanuensi aut cantore vti, vel vult eum esse auditorem cameræ aut rotæ, cum id non sit necessarium per episcopum exequi,

immo abundant, qui eiusmodi prouincie obeundis præsto adsint, profectus non est legitima apud Deum excusatio, eo potissimum, si residentia, vt vere res habet iure diuino sit necessaria. Nam inde certum sit non posse Papam dispensare nisi idem ius naturale ac diuinum interpretando, quod quidem nisi in vera & legitima necessitate neminem excusat qualis in similibus casibus neutiquam occurrit. Haud equidem necio non nullo iuris prudentium huc nobis obuiam exituros, qui aiunt eos qui Romæ resident, residentes censeri in suis ecclesijs, nempe quod qui residet in capite, resideat in membro. Attamen hoc esse metum figmentum, neque Caieta. iuris non ignarus. affirmare veretur neque vllus iuris aut Theologie peritus non plane videt. Cum enim ius diuinum sit vt vnicuique dicecelsi suus mancipetur episcopus: idque vt demonstratum est propter peculiarem curam & vigilantiam, quæ eidem ecclesie est necessaria, planè colligitur quod residere Romæ, non solum non sit residere Salmantice, verum neque absentiam non residentis excuset, nisi legitima id exigente necessitate. Quam ob rem sic in Germania nonnulli episcopatus, quos ego vidi, instituti sunt, vt episcopus nullo habeat alios fructus præter vicarium & honestissimam suæ familie in omnibus necessarijs sustentationem dum fuerit præsens absentis vero nihil tribuitur. Per hæc vtique de Reuerendiss. Cardinalibus episcopus censendum est, sua enim se ipsi lege iudicare debent. Haud enim si iuxta lege ab ipso sacro senatu cautum est, ne episcopi ad illam insignem dignitatem assumantur, nempe quod iudicium vniuersalium episcoporum esse de iure diuino cuius idcirco dispensationem, nisi alia eiusdem iuris interpretatio, puta grauitas necessitatis, non admittebat. Quæ quidem lex vique adeo summo pontifici sancta habetur vt nullatenus super illam dispensare in animam inducat. Et nihilominus electio Cardinali commendatur sine titulo ecclesie, quod ut lib. 3. dicebam, si fas est minimo monacho, Christiano tamen de re fari Christiana, apertam præfert legis elusionem, quasi non tam stricto iure obligetur, cui ecclesia commendatur, illic residere, ac si esset legitimus episcopus. Aufertur Cardinali ecclesie titulus eo solum, quod residere non potest, & tamen non timetur eandem ipsi-

Caieta.
Licitum
est patto
ri pro cō
mō vni
uersalis.
Ecclesie
gregem
alteri cō
mittere.

iure cō
suetudine,
fallacia

Cardina mo commendare. Vtinā hoc non sit Deo
libus in- imponere. Porro ergo qui diuinū ius cō-
hibum fuluerit, primum hoc æquissime iudicauit
est ne vt nemo episcoporum Cardinalis creetur.
fiant epi At vero si contrarium fiat, multo minor
scopi est culpa imo forsan nulla, si vt in sua eccle-
sia persistens, nūquam Romam visat. quā
vt in curia commoretur, suam deferat eccle-
siam. Si quis diecesim proximam haberet
Romæ quam crebro visitare posset, & ea
esset doctrinæ auctoritasq; excellentia vt
plurimum ad ecclesiæ bonum referret fa-
cro interesse senatus, forsan suā posset de-
fendere causam, hac nāq; ratione, vt auit
permittuntur sex episcopatus. Romæ cir-
cūiacentes. Cardinalibus esse micipati.

Limita- Extra hos tamen casus ipsi sibi viderint,
tio iupe- nōbis n. non licet os ponere in cœlum, ni-
rioris al- feritōis. si quatenus ipse cœli Dominus perstrinxit.
feritōis. rit. Huic demum sententiæ maxime assi-
Innocē- pulatur decretum Inno. III. in cap. Bonæ
terous. memorie 1. de pōlluat pralat. vbi noluit
Concil. exhibere Cardin. in archiepiscopum Ra-
Triden. uennatem, quia necessarius erat ecclesiæ
Romanæ. Quo fit, vt nisi in tali casu, pro-
pter excellentiam, tum auctoritatis tum
etiam prohibitis personæ, & propter eccle-
siæ vicinitatem, non sit audienda sententiā
Pan. super eo. c. nempe Episcopatum, &
Cardinalatum esse dignitates compatibi-
les. Quā rōne in Concilio nuperimo Triden-
tino (vt supra dicebamus) vbi decretū
est nullos episcopos exculari a personali
residētia, adfectum est. Quouis gradu, vel
dignitate fulgeant. Præter hæc necessitas
est vnius particularis ecclesiæ pōt alterius
epo charitatis iure in aium inducere, vt il-
li succurrat. qñ id sine detrimento proprie
plebis facere pōt. Sumus. n. omnes, vt ait
Paul. eiusdem corporis mēbra atque adeo
cū singuli aliorū ope indiguerint, mutuo
se pōt ac debent iuuare, vt qñ in Symbolo
de Sanctorū cōione scriptum est, opere re-
feratur, maxime cum præstantius mem-
brum inferioris auxilium expostulat. Atq;
hæc de causa Pau. Titū ac Timoth. aliosq;
discipulos nonnunquam, a suis ecclesijs
abire in alias iussit, propter raritatem, quæ
tunc erat similitū supposito rum ecclesiæ, &
propter necessitatem promulgandæ fidei.

Arg. ad- Per hæc videtur aduersariorum argumen-
tatio nis, fictis potius, quam legitimis. Arguunt
rum. quippe nonnunquam epōs necesse habe-
re ad concilium ire, aliaq; pōtificis capel-

lere iussa, & apostolorum discipulos a suis
ecclesijs diuagos. Sed hæc nihil conclu-
sioni aduertantur, sanè cum residētia pro-
pter salutem ecclesiæ sit instituta. Quare
vt eidem conularur fini, ipsum naturale
ius ac diuinum eiusmodi exceptiones, nō
solum permittit, sed & iubet. Eadem rati-
one potest episcopus ad infideles in tem-
pus transire & legatus ad componendum
pacem, aliud ve id genus exequendum
munus ecclesiæ necessarium abire. Secus,
si legatio de re esset temporalis, quæ per
alium posset absolui. Tunc enim abusus
esset episcopalis dignitatis in detrimen-
tum ecclesiæ, quandoquidem vetitum sit
ne Deo militans implicet se negotiis secu-
laribus. Tertium demum causarum gen-
us, quibus potest episcopus nonnunquā
se ecclesiæ suæ subtrahere, est conditio per-
sonæ: adiunctis tamen temporis ecclesia-
rumque qualitatibus. Vt si raritas esset
personarum, quibus ecclesiæ demandari
possent, & persona existeret excellenter
idonea & ecclesiæ proximæ, quibus fru-
tuosior esset vicistrudo visitationis talis
præsulis, quam perpetua alius residētia.
Tunc enim vni personæ ducum possent
ecclesiarum tituli committi vt patet can.
Illud. 21. q. 1. vbi archiepiscopus Tarra-
conensis permixtus fuit episcopus esse Fun-
denis. Hoc autem accidentarium est, &
quam rarissimè vsu contingens. Præter
hæc de iure concessum est dum parocia
annexa est superiori dignitati, vt qui in
superiori ecclesia residet per vicarium
seruiat parocia, vt habetur in Concilio
Later. cano. 23. supra citato, iubetur tamē
idoneum & perpetuum habere vicarium
canonicè institutum, & voce perpetuum,
designari videtur vt sit quasi curam habes
animarum. In calce demum præsentium
exceptionum sciscitabitur quis forsan
vtrum possit Papa præter has causas su-
per hoc iure dispensare, peruia tamen est
solutio, quippe quæ ex superioribus plane
colligitur. Quæ n. opinio tenuerit hoc ef-
se tantum de iure humano, subsequenter
respondebit. perinde Papam sup hoc di-
spensare posse, atque super ecclesiastico iu-
rū, aut quavis alia id genus lege. Itaq;
non solum poterit interpretari ius, nem-
pe quod ad talem casum non extendatur,
verum & obligationem prorsus singula-
ris personæ tollere. Qui vtro ius hic di-
uinum

Tertiū
genus
causarū
quib. se
pōt epōs
ecclesiæ
sub-
trahere.

Solutio. ninum & naturale cōfessus fuerint, quod non solum probabilis, verum certo certius est, subsequenter respondebit, pontificem dispensare non posse, sed ius interpretari diuino ac naturale scilicet declarando talem casum ab ipso eodem diuino iure excipi. Quod si quis sic contra redarguat: Reddere votum simplex est etiam de iure diuino, super quo tamen Papa dispensare potest, ergo poterit residentie vinculum pariter dissoluere. Negatur consequentia, nam etsi reddidit votum manente voto sit de iure diuino, cuius contrarium Papa permittere non potest, tamen quia obligatio voti nascitur ex peculiari vouentis voluntate, super illos Papa potest dispensare, videlicet, vt factum, votum, pro infesto habeatur. Lex autem diuina iubet episcopum residere. Quare dum manet episcopus, per nullam potest pontificis dispensationem ab eodem residendi nexu religari. Vide quanti referat sic aut sic loqui. Attamen licet in illa uix probabilis opinione perstas quod residentia tantum sit de iure humano, nihilominus Papa pro libito dispensare, non ualet, sed legitimum causa exigente. Neque aliter ille cum quo fuerit dispensatum, tuto potest eadem dispensatione uti. Iuxta hoc ergo documentum haesitabit quis forsitan utrum ratione ciuilibus administrationis reipublicae possit episcopum licite in curia regia uel alibi vitam agere. Et arguitur a parte affirmatiua. Primum iuris auctoritate in Authenticis supra citatis. Quomodo episcopo. & de sanctis episcopis permittitur vt possint per annum in curia manere atque diuitius de Caesaris facultate. Et ratione id patet, quia bonum quo communis est eo praestantius. Administrare autem rempublicam regni vniuersalius est, quam ad gubernaculum vnius ecclesiae sedere, vt exempli gratia, si episcopus fiat prorex, aut curiae praeses. Nam verisimilius est per episcopum eiusmodi magistratus saciori fide & iustitia, vigilantiorique cura administrari quam per seculares administratores. Et supra haec si fiat generalis fidei protector aduersus hereticam prauitatem nam eiusmodi prouinciae praefici commodius ac decetius nemo potest quam ecclesiasticus praeful propter illustrem auctoritatem ecclesiae. Vasticam ad idem munus requisitam. Ad hoc autem discreta distinctione respondendum est. Quod enim episcopus ob causam imponendae pacis aut aliam non factam, sed uere honestam, regia legatione fungatur ad alium principem, item quod inquisitor fiat haereticam prauitatis, profecto nullum refragatur ius, immo aequitas ipsa suffragatur. Quod vero annorum curriculo manent ciuilibus magistratibus, atque administrationibus mancipati, tum iura citata consentienter reclamant, tum & res sublimitatis, ac perinde fidei qua se sui ecclesiae manciparunt & iustitia insuper suscepti stipendijs nullatenus ferre possunt. Primum enim eiusmodi administrationes non solum necessarium non est vt per episcopos fiant, verum neque suum statum conceder. Possunt enim in primis viri seculares illas optime exequi: Antistes vero non satis digne. Cum Timotheum Paulus adimoneat neminem, qui Deo militat, implicari debere negotijs secularibus, equis rogorum ducat episcopum qui nam sancto spiritu limunci ad dictus est, in discordijs ac litibus secularibus audiendis totum tempus prodigere: Quod reuera vel aliofimo contemplationis silentio dicitur vel suis ouibus docendis educendisque impedere. Euocauerat Romanus Nicolaus Papa episcopos quosdam qui erant apud Carolum Caesarem, causante vero Imperatore quod contra maritimos piratas inuigilarent & idco ire non possent, respondet, vt patet 23. qu. 8. q. reprehensibile id ualde esse constaret, nam cum militum, inquit Christi sit Christo seruire, milites seculares debent seruire, seculo Potissima tamen res quae huic abusi reclamatur, est quod etiam si eiusmodi munia melius ac salubrius per episcopos quam per alios exhiberentur, non tamen hoc est talentum quod Deus illis augendum commisit, neque id quod eis iussit, & quod quo tam ampla decimarum stipendia ipsi percipiunt, neque de quo rationem est ab illis exalturus. Quid enim particulares ecclesiae reipublicae ciuili debent vt tantam decimarum copiam pro seruitio rependant, quod episcopi non sibi sed seculo impendant? Aut quomodo dum Christus ab illis in die iudicii effusi sanguinis sui rationem repositur, quo animas redemit, quas illis seruanda confidit respondebunt se alijs vacasse negotijs, non sibi ab ipso commissis? Perpendant si res a suo ducte male ducti exercitus rationem interrogaret,

Obiectio.

Solutio.

Haesitatio.

Respondendum.

Soto
de iure
Legibus
DII
13

Paulus.

garet, cui illi raderet, rei aulica dedisse o-
peram, quo responsum ferret. Si qui in a-
gone seculari contendunt, se omnib. ab-
tinent, vt ad Corin. 9. ait Paul. ut se totus
sua maneri tradant, qui Christo tam infi-
gniter militant, perpede q. se deant a tun-
ctis alijs subtrahere. vt toto negotio in-
teg. i. adit. Et si qui inuitati ad nuptias
male in Euangelio ob id audiunt, q. quia,
vel villas, vel lega boum emerant, conui-
uium recusauerant, quâto putas petus fit
a pud Deum auditori præfules, qui ad con-
uocandum conuuias missi sunt, imò qui
fm Ch. istum sponsi, & ipsi exiliit eccle-
siaz, qui sunt conuiuii celebraturi, si alijs
se se mancipent negotijs, quib. illa vel de-
fraudetur, vel remittatur cura? Regi O-
zia, ve legitur 2. Paral. 26. conuiui; & la-
cerlegio dabatur, q. thuribulo incensum
adolent. Dño. Cui sacerdotes improp-
erantes aiebant; Non est tui officij Ozia,
vt adoleas incensum Dño, sed sacerdoti.
Sed longe iustus vice versa sacerdotibus
ac maxime epis opprobrio tribuendum
est, q. officium suum adolendi incensum
delectantes, huiusce seculo. Non. n. est
ille spiritus, quem Deus illi dum conse-
crantur, suggerit, sed quo spuales proles
progignant, ac nutriant. Audi Moysen
Num. 11. quanta verborum significancia
similes curas quas Deus aimarum pasto-
ribus comiserit, exaggeret. Cur n. inquit,
posuisti pondus vniue. si populi huius lu-
per me? Nunquid ego concepi oem hanc
multit. adinè, vel genui eam, ut dicas mi-
hi: Porta eos in sinu tuo, sicut portare so-
let nutrix infantulum, & eses in terrâ,
pro qua iurasti patribus eorum? Profecto
multo maiorem curam, & solertia requi-
rit Christus a Pastulibus, aibus quas tuo
ipse sanguine propignit, impendendam,
ad quod proprie spiritum fauoremq. sup-
pediat. Quociens illic statim subditur.
Congrega mihi septuaginta viros &c. &
auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt
sustinent tecum onus populi. Aliqui vo-
lunt imminutum fuisse tunc spm Moys-
si, sed forsitan, vt supra dicebam, non ille
est sensus, q. qui dem illi nõ fuit culpa au-
xiliiars sibi polcere. & ideo neq. penam
commeruit. Sed sensus est forte, auferam
a capiam eiusdem generis spm, quem il-
lis infundam. Nam, ut ait Paulus diuersa
sunt graua & spiritus diuersa, quæ Deus

illis disperitur iuxta officiorum necessi-
tem, quæ illis committit. Quare in epo-
rum consecratione ab ipso petitur, vt su-
per eum, qui consecratur, de oleo la cerdo-
tali infundat. Horum ego meminimus,
ut epi intelligant non sibi diuinitus alia
gratiam, & fauorem atq; spm imperitri
q. quo ad sua regenda, n. ecclesia opus est.
Sed humane appetentia & conatus snt,
qui illos in alia secularia negotia submer-
gant, vt nauim q. illis Deus deu proteris,
vt ait in quadam epistola Clemens, ad re-
gendum non credidit, submergi sinant.

Neq; vero diffidendum est, hanc pestē,
quæ ecclesias pntia suorum pastorum ex-
poliat, inde latius in se ipse, ex quo epi
a suis capitulis eligi desiderit, ceperunt q.
in curijs, uel Romana, uel regijs creati.
Non quidem est quod prorsus contra prin-
cipium indulta obmurmurem. Nam eo
iâ vsq. euasit humana malitia, vt si penes
capitularia collegia prias electionis dura-
ret, oia essent discordijs plena, cruen. isq.
dissenfionib. dilacerata. Sed in quia, ut est
humanum ingenium, nullum remediū
rebus adhiberi pot, q. secum non aliquid
incommodi asferat, inde ceperunt curie,
tum Romana, tum potissimū regis epis
crebrefcere, qui sponsis pauperiorib. ne-
glectis cum ditiorib. adulteria comittere
semper inhiant. Quod quidem malū nõ
est recens. Hac. n. de causam, ut Hier. in
epist. citata ad Ocean. refert concilio Ni-
cenus cautū fuit, ne isti eporum ascensus
ecclesiaz unque cambia permitterentur.
Porò aut quò ad finem iam demum qm-
nis propteremus, ex hmōi eporum uim
absentia a suis ecclesijs, tum frequentia
in cuijs, cepit vulgus eorum dignitatem
despicari. Cæptum inq. eis est & a secula-
ribus parum reuerentia, & a clericis mi-
nus obedientie exhiberi, & a ciuilibus cu-
rijs, & foris plurimum iudiciorū adimi.
Nam ut ait super ultimum ca. ad Hebre.
Athanasius, quem admodū necesse est ut
præfidentib. populus obsequem se præ-
beat, ita & sacerdotē oportet, ut aliorum
aias curet, & necces ducat in somnes. Eo q.
sima ego est uindicta, ut qui suum negli-
gant locum, censum de illo decidat. Hac
enim ultio fuerat de sacerdotib. a Mala-
chia præcæta c. 2. ubi ait: Et nunc ad uos
mandatum hoc, o sacerdotes: Si nolueri-
tis audire, & si nolueritis ponere super

Ex quo
epi non
a capitu-
lis, sed
regibus
creari ce-
perunt,
passa est
ecclesia
dispens-
dientia.
Incom-
moda, q.
moda, q.
ex
ne-
fiquem
ratione
iuris ob-
uenit.
Athana-
sius.

Paulus.

cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum, mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris. Ecce ego projiciam a vobis brachium (seu armum) & dispergam super vultum vestrum ventriculum solemnitatum vestrarum. Et infra: Ego dedi vos contemptibiles, & humiles in omnes gentes pro eo quod non custodistis vias meas. Terpende maledictiones. Mittam in vos egestatem, hoc est, subtraham vobis doctrinae lumen, & gratiae favorem, quibus vberes fructus ferre soletis in populi. Et maledicam benedictionibus vestris. Fortasse idem est. Nam sacerdotum benedictiones sunt fructus, quos populus per ipsorum doctrinam, & favorem capit. Quare maledicere benedictionibus, est, ut malignos fructus ferant. Quisquis enim si ad sacramenta id referatur, quodammodo verum est. Nam etsi sacramentorum fructus mali esse non possint, tamen saepe cum perigoaros, & avaros dispensantur, non tenent, nempe ordines quos conferre attentant pro irregularitate, non vere conferunt, & crebro quos non patet a delictis absolvunt, quod saepe numero pro absentia praetorum accidit. Adde, quod maledicere idem quoque sonare, potest quod permittam, ut maledicantur. Quod lamentabili visu accidisse in Germania, & Anglia atque alijs regionibus experti in malum nostrum sumus. Nam pro pigritia, & perniciosissima eorum, aliorumque pastorum incuriam cuncta sunt heretici plena, qui sacramenta omnia execrantur, blasphemijque conspurcant. Unde sequitur. Et ecce projiciam a vobis brachium, seu armum quod est robur dignitatis vestrae, & regimini baculam. Ac demum dispergam super vultum vestrum ventriculum solemnitatum vestrarum. Alia litera pro ventriculo, impudentiori voce, sed tamen significantiori, haec, stercus. Et sic illustro ad Mosaeica sacrificia, quibus aialia mactabantur. Nam iam apud hereticos adeo facta nostra fetere ceperunt, ut sacerdotum nulus stercore sordescere existimentur. Simile est apud alium Prophetam, nempe Zachariam. O pastor & idolum derelinques gregem. Ad vinum profecto exprimit naturam ingeniumque pastoris derelinquentis gregem. Est enim nil aliud quam pastoris idolum, nempe imaginem tamen praese foris gerens, &

personam pastorem, ut sculus lapis, te ipsa carens. Gladus super brachium eius hoc est super regiminis partem, & super dextrum oculum eius, puta super rectum sensum, & iudicium. Nam postquam libido sua eos cogit ecclesiae gubernaculum deferere, illico eis suadere incipit non ea obligatione teneri, quam sapientes docerent, quod est oculum dextrum eis erere. Utinam ille, qui lux venit in mundum, quotquot super candelabrum ecclesiae suae erexit, sic illumine, & inflammet, ut iura sui muneris tum clare cognoscant, tum, & charitatis ardore moribus exhibeant. Argumenta ergo in fronte questionis proposita, quae ab id militabantur, ne utiquequam episcopo liceat de gregibus suis decedere, facillime sunt solutio. Ad primum enim respondetur, quod non omnia, quae a sua ecclesia sese in tempore auferi fugere, ut mercenarius essentur, sed ille proventus qui ob peculiare commodum id facit, videlicet salutem spirituum populi temporalium suae posthabens, sicut illud Gregorius in eadem homilia. Stare in periculo ovium non potest, qui in eo, quod ovis praest, non oves diligit, sed lucrum terrenum quaerit. Et ideo opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit, amittat. Ille ergo quaeque detrimere gregis recessu suo periculum sibi cauet, non est mercenarius. Patet ad secundum, ex Prov. 6. in dicitur, quod qui fidem suam alteri sponderit, si legitime est impeditus, factis per alium feruit. Ad tertium denique respondetur, quod cum episcopus in alio non sit gradu perfectionis quam monachus, dum ab illius functione impeditur, non tenetur se religioni mancipare. Tamen si pro capro nostro disparatione haec & forte prolixius iusto absoluerimus, non suppedebit fragmienta quarundam epistolularum Athanasij subscribere, quae ante nos alij, tum traduxerunt, tum ad hanc questionem appensas curaverunt. Summi profecto dignissima, quas praesules universi cordi altissime habere et impressas. Quem ego legere non pigebit, eundem profecto neque penitebit legere, qui vero tedium festus lege reculerit, non gravabitur scriptas habere. Sane ut constet quam haec questio fuerit antiqua, quamque sanctissimis illis patribus, affirmativa eius veritas sanctissima, quamque duxerint episcopo.

Soto
de iure
Legibus
DII
13

Radix
& origo
Germanica
Anglica
caque
fragis
hoc no-
stro se-
culo edi-
ta.

causa

Prima
epistola
Athana-
sij ad fir-
mâdam
residen-
tiâ epô-
Arete de-
kinata.

scoporum residentiam ad animarum sal-
utem, & perpetuitate Christianismi ne-
cessariam. Irrepererat enim iam tunc mos,
vt episcopi Imperatoriam urbem Con-
stantinopolim cuius Athanasius patriar-
cha erat, frequentarent. Primam ergo scri-
psit episcopo Crete; qui dum abiens à
sua esset ecclesia, proponebat illuc profici
scilicet quod quidem propositum præcipuis
laudibus & rationibus commendat. Cha-
rissime enim inquit, mi frater, & commi-
nistter, gratia tibi & pax a Deo. Consiu-
itudo tuum ac voluntas, quæ ad aureas
meas peccata est, fortis virilisque animi,
ac sursum totam aspicientis, vere ac legi-
timate certantis, & nomini, ac vocati-
onis respondens visa est, non autem mer-
cenarij & fugientis, non solum si lupum
videat, sed si vulpem: vnde gregi Christi
principis pastorum damnum creet, & ani-
mæ suæ infinitos præparet cruciatus. At-
tende verborum emphasim. Et sequitur:
Cur enim iste, scilicet, qui in sua non per-
manet dicecesi, non potius vitam priuatâ
viuere maluit, si cogitabat succumbere,
seque non oues pascere, pro quibus san-
guinem suum Christus profudit? Quem
admodum non venit huic in mentem eius,
qui maledicto eum affecit, quam opus
Domini facit negligenter. Quamuis face-
re nomine simulet, in cuius alioqui ani-
mo infidet, quod de insipiente scriptum
est, qui dixit in corde suo, non esse Deum,
neque in Deum ponunt, qui hæc in conspe-
ctu eius facere audent. Audi, Deum non
ponunt, quia eum factis esse negant. Ex
quorum numero & ordine facit Deus ne-
simus, adscribarque nos inter fideles di-
spensatores, cõcedatque benigne, ut præsto-
simus principi pastorum ad perficiendum
quæ oportet, ponamusque animas, pro
quibus eius, qui simul id & exemplo demon-
strauit, & edicto sanxit. Præceptum ergo in
verbis Christi Io. 10. agnouit. Et paucis
interiectis: Quam obrem, inquit, veris pa-
storibus non est tutum non vigilare, & non
circumquaque omnia lustrare, ouesque
errantes solum querere, ac non magis soli-
citos esse pro ijs, quæ non erant, perterri-
tos horum temporum tenebris que iusto
Dei permisso ac iudicio nobis illatæ sunt:
quia si non ita viuimus, vt eum decet, qui
nos vocauit. Sed o animarum nostrarum
detrimentum. O ingentes poenas vobis

ob nostras libidines, & perturbatas volun-
tates, quæ hoc malum pepererunt, infli-
gendas hoc inquam malum, vt gens san-
cta, per omnes campos, & montes vitio
pastorum absentium dispersa, ac disipa-
ta esset. Debent ergo hoc facere (hoc est
in suis dicecesibus resistere) omnes boni
pastores, quicumque hoc nomine digni
sunt, ita vt qui cessarit, non sit impune ces-
saturus. Etenim si quisque pastor in dice-
cesi, quæ sibi obagit, uel biduum more-
tur, expetiri liceat per multa peccata &
damna non esse futura in populo. Perin-
de namque esse videtur gregem abesse a
pastore vt cæcum luce carere. Sine auge-
tur oues, & in suo sumum præsumunt ueri
pastores: non autem qui solum nebibant
lac, & lana teguntur, omni que studio, &
arte seiplos, non oues pascant. Hæc atque
alia id genus multa in illa epistola. Secun-
dam mihi episcopo Sardeni; ubi statim a
proloquio sic incipit: Scio te non ignora-
re, quæ a sanctis Apostolis de consuetudine
ne rerum ecclesiasticarum sancta sunt,
Ex quibus vnum est, vt quisque pastor, in
tra suos fines inhiat propter pacem, & cha-
ritatem, quarum est Iesus aeternum vin-
culum, quod solui non potest. Scis præ-
terea ut quales nos essemus, appretet, qui-
bus nobis uerum pastorem designantib,
magnus ille Pontifex Christus manus pa-
storis definiert: nempe mutua in illum
charitate. Alludit ad illud, diligis me plus
his? Deinde non ignoras ornamum egregij
pastoris, qui sit animas suas euidenter co-
gniturus, hoc est de facit: de quo in Pro-
uerb. scriptum est quod bonus pastor de fa-
cie cognoscere gregem debeat. Et infra:
Intellexisti etiam quis sit mercenarius &
qualis de quo pudentum dicere, tuta
tacere, tum suis ipse status temporum, &
rerum, eum ostendat, atque coarguat. De
quo si atente autiam prophetas, cum ia-
mei similes pastores his verbis inuehun-
tur, pastores pascunt seiplos, non oues. Et
illud. O pastores qui perditis oues pascu-
item, sacerdotem legem Domini occulta-
runt, & legem meam uiolarunt, & sancta
mea profanarunt. Item illud: Lanis ouium
indui. & mactate quod pingue est, lac bi-
bere. Hæc inquam errente audiens, quid
faciem, he meruam eos, qui me redar-
guant, & clare ob oculos mihi ponunt,
qualis sum? Quæ si fabulas purat, qui in
ignem,

ignem, illum extremum non intratur, nisi
hi fabulæ non certe, sed ita horribilia om-
nia esse videntur, vt horrore exedant, con-
sumantque medullas. Neque tamen cura-
mus facere pro viribus, ne propter aliqd
ex his vitium, ac scelus, conficti uincu-
lis arctissimis, poenis sempiternis afficia-
mur. Sed quod subinde sequitur, est nota-
tu dignum. Ait namque, quod cū a prin-
cipio constitutum esset, vobis quoquo an-
no synodus haberetur, postea cōmodius
visum est, haberi semel, ne oves propter
crebram absentiam pastorum facile a lu-
pis inuadī possent: vide quanta illis patri-
bus curæ erat residentia, vt eius gratia a
synodo celebranda abstinere. Et sequi-
tur ad mores nostrorum temporum accō-
mode contra illos episcopos, qui desertis
suis gregibus in curia Constantinopolita-
na versabantur: de quibus ait, Denique
mauerunt breui voluptate contenti car-
ni indulgere, quam cum populo Dei la-
borare contemptis legibus diuinis, quas
prohibent ne paulisper quidem impune a
grege abesse. Aucta, lege diuina eā sic
esse iustam residentia, ut ne paulisper qui-
dem liceat impune a grege abesse. Et sub-
dit: Ac nisi, vt Apostolus ait, inimicus vi-
deret, verum eloquens, possem aliquid ve-
re dicere: Quid quæso, iuuat estos episco-
pos, & pastores in vrbē morari, nisi (vt
omittam alia) vt patriarchas, alios mo-
ueant, alios eligant, ne si idem diu sit pa-
triarcha, ras omnes ecclesiasticæ compo-
sitiōe finis: quod præclarum facinus ex eo re-
pore facere isti consueuerunt, ex quo Cō-
stantinopoli potiti sumus. Quod quidem
eum reliquis malis non est ambiguum &
incertum, quin iram Dei nobis augeat.
Certum n. est pastores, qui gregem negli-
gunt non impunitos inultosque disces-
suros, tamen si fortasse non ita videatur ijs,
qui sponte velamen obtundunt, ne lima-
tam Euangelij veritatem aspiciant. Hæc
ille. Et in alia tertia epistola ad episco-
pum Apameæ, inter alia sic illum admo-
net. Vt debet verus episcopus, residueas
sanctæ ad sanctam aram, de qua tibi parti-
cipandum est, sicuti Dominus pronuncia-
uit Dignum esse operarium mercede sua.
Quam obrem non esse exiltimandum, li-
cere tibi diu quauis de causa abesse, quin
potius faciendum tibi est, vt celeriter ire-
possis ad eam ecclesiam, quæ tibi addita

est, & commendata, vt ei præsis. Sed in alia
ad eundem, quæ quarta est, verbo etiā
num maioris emphasis accumulata. Ait
quippe: Ego vero cum, cui gregem Christi
commisus est, si dignitatem muneris con-
ueri, iniquum esse arbitror, non uisq; ad
sanguinem ei studere & incumbere, nisi
forte ignoraueris Deum esse, qui dixerit.
Petre amas me? pascue oues meas. Sed hæc
michi, non iam pastores oues pascunt,
sed ouibus tanquam pane pascuntur. iam
horribilia illa mala pastorum, quæ propheta
Ezechiel describit summa licentia irro-
pserunt. Quæ si talia tanquam grauius vobis
videntur, age optime vir, contentus esto
tua dicecesi; permane in ea, fac sis cum
ouibus tuis; vt vsque ad sanguinem illis
affixus, quas quidem nuncio fructus, in-
ter ficus & rosas, atque in montibus diui-
na prouidentia custodit. Neque enim
quod certissimum est vitæ, & baculo tuo
pastorali sit, vt in pascuis virtutibus pa-
cis, & bonorum celestis Hierusalem en-
sit. Scis enim qui amplius lex mensura
dicecesi absumunt, nisi eo grauis morbus
teneat, canonibus & legibus firmatum ef-
se, vt sacerdotium & gregem amitterent.
Verū nouum cōsiliū, & sceleratum hæc
a nostræ ætatis hominibus excogitatum
est, scilicet mittitis aliquem, qui sciat
mulgere gregem, ipsi vero in vrbē Con-
stantinopoli spectatis propter præfatu-
ras ciuiles, subscriptiones, intermissi-
uas ordinationes, adde etiam bullas, &
decreta. Nostra hæc sunt tempora. Eua-
quam impune sit vobis futurum, ita pro-
cul a dicecesi vobis commissa recedam, &
alia huiusmodi, ut cuique libet committi-
tis: oportebat potius cunctis episcopis
undique in unum congregatis, suam cui-
que dicecesim funiculo distributionis cir-
cumscribi, atque ita patriarchæ portem
suam a vobis assignari, aut vos a patriar-
cha priuari. Alias præterea de eadem re
subnectit epistolas, quas ne fastidio ef-
se persistam, missas faciam. Sed & ad
Imperatorem, qui Constantinopoli si-
nebat episcopos degere, nec cogebat
eos ad suas ecclesias abire, multa etiam
commemorat: inter quæ ait. Si tu oues
pastori committeres, deinde illas quidem
derelictas cernereres, illum vero quieti sue
suisque cupiditatibus indulgere & seru-
re, dic obsecro, relinqueres? ne pastorum
impu-

Tertia
epistola
eiusdē.

Soro
de iure
Legimus
DIII
13

impunitum. Non patitur oves & pecudes impune negligi, & patiemur pastores avari, impune seiplos pascere, nõ oves? Quid quæso apud Deũ excusabimus? Vnam ne illud nobis exprobrat, omnes querunt que sua sunt, non quæ Iesu Christi. Deinde aliã de eadem re ad eundem hoc tenore subrexit: Si verum est, qd dici soles, qui gregẽ, pastore prius, vtiq; periculum creare, profesto graue supplicium manet eũ, qui pastore a ceteris abouili, debetq; qui pastor est, vsq; ad sanguinem pro grege Christi relinquendo labores perferre nisi cum opus fuerit, in synodo singulis annis ad agendum de rebus necessarijs paulisper abesse, quibus conclusis celeriter redeũdum illi sit, si crediderit: sed redditurum rationẽ summo pastori Christo, & si dignus est nomine pastoris. Nisi forte etiam propter necessitatẽ ad utilitatem animarum pertinentem, ab Imperatore, aut Patriarcha statim redditurus voce. Quod si aliter episcopus aut Imperatori videatur, tunc quid secus fiat, minime ipse sequatur, neq; assentiar villo modo. Neq; rationem habebit Deus causationũ nostrarum cupiditatum, sed rationes reposcet de veritate, iustitia, diuinisq; legibus, & statutis. Ac demũ in alta breuiori sic habet; Memoro scripturę, quæ iubet consistari potius hoies quam Deũ, tibi vero Imperator cur graue videatur iustitiam, respectantiam, misericordiam populis tuis sancire, & inde non modo nullũ incommodum reportare sed potius operibus bonis conciliare Dei misericordiam. Quid iustius, quã si ipse quisq; iubeatur, velit nolit, ad diocesium suam redire, non hoc debitum soluere tenentur: idq; canone sancitum est? Video fustus re hanc deduxisse qua cuiquã forte par censetur, haud me tamen prolixitatis penitet,

QVÆSTIO IV.

DE VINCULO, ET MODO quo episcopi & sacerores tenentur sua bona dispensare.

ARTICVLVS I.

Utrum episcopo liceat aliquid proprium possidere.

Quartam præsentis libri quæstionem proposuimus de vinculo, & modo, quo

sacerdotes, & præcipue parocci ac potissimum episcopi bona ecclesiastica dispensare tenentur. Quæ quidem quæstio vsq; adeo medium multumque ancipitem habuit, vt maluerim alios audire qui, meliatis docerent, quam meam explicare sententiam. Veruntamen ea proferam, quæ de hac re meditatũ sum, alij vero iudices suato. Est enim res abstrusa & perplexa, utriusque porro suis subnixã rationibus ac tellimonijs. Prætera cognitũ perquam necessaria. Primus ergo articulus est vt ordinẽ D. Thom. non deseramus, vt tunc episcopo liceat aliquid proprium possidere. Est enim Christi oraculum apud Matth. ca. 9. Si vis perfectus esse, vade & vende oĩa quæ habes, & da pauperibus, & veni & sequere me. vbi paupertas voluntaria ad perfectionem requisita docetur. Episcopi autem statum perfectionis profitentur: ergo non iustius possunt propria possidere quam monachi. Secundo episcopi, vt supra satis comprobatum est, & glo. habet. Lucae 10. Apostolorum locum tenent, Apostolis autem rerum dominium Christus interdixit Matth. 10. Nolite enim inquit, possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris Cuius obedientiam Petrus Matth. 19. confessus est, dicens. Ecce nos reliquimus omnia & sequi sumus te, ergo episcopi nullum possunt habere dominium rerum. Tertio. Cleros Græcẽ vt ad Nepotianum Hieron auctor est, & refertur 12 q. 1. can. Cleros idem est Latine quod fors, vnde clerici ideo sic appellantur vel quod de sorte Domini sunt, vel quod fors eorum Dominus, cuius autem possessio Dominus est, nihil extra ipsum possidere debet. Nam si aurum, si argentum, si possessionem, si variam suppellectilem habet, cum istis participibus non dignatur Dominus pars eius fieri. Hæc ille, ergo videtur episcopi rerum dominio interdici. In contrarium est canon. Episcopi. Concilij Agathen. eadem causa & quæstione, vbi habetur, quod episcopi de rebus proprijs, vel acquisitis, vel quidquid de proprio habent, hæredibus suis si voluerint relinquant.

Titulus præsentis quæstionis generalis est, quippe quo non distinguitur inter ecclesiastica bona atque alia, quæ naturali civiliq; iure obtinere potest episcopus. Duo namque sunt bonorum sortis, de iust. & iu. Ooo ge.

Primũ argum.

Arg. 2.

Arg. 1. Hiero.

Concil. Agath.